

# AINEVALDKOND „KEEL JA KIRJANDUS“

## 1. AINEVALDKONNA ÜLDISELOOMUSTUS

---

### 1.1. Keele- ja kirjanduspädevus

Põhikooli lõpetaja:

- 1) väärtustab eesti/vene keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit;
- 2) tajub keeleoskust õpioskuste alusena ning oma identiteedi olulise osana;
- 3) on omandanud põhiteadmised keelest ning õigekirjaoskuse;
- 4) on keeleteadlik, väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, arvestades kultuuris väljakujunenud keelekasutustavasid;
- 5) kuulab, loeb ja kirjutab mõtestatult eri liiki tekste ning esitab teavet eri viisidel;
- 6) kasutab asjakohaselt eri suhtluskanaleid; suudab leida, kriitiliselt hinnata ning kasutada meedias ja internetis pakutavat teavet;
- 7) tunneb ja väärtustab nii rahvuskirjandust kui ka teiste rahvaste kirjandust, nii oma rahvuslikku pärimuskultuuri kui ka kodumaa kultuuritraditsioone ning kultuurilist mitmekesisust;
- 8) on lugenud eakohast väärtkirjandust, kujundanud kirjanduse kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning rikastanud mõtte- ja tundemaailma, arenenud isiksusena;
- 9) tajub kirjandusteost kui kunstiteost, mõistab teose sisu ning hindab selle kunstilisi väärtusi;
- 10) suudab kujundada ja väljendada oma isiklikku arvamust ning tunnustab ja arvestab teiste inimeste arvamust;
- 11) väärtustab ausust ja õiglust ning inimväärikat ja vastutustundelist käitumist;
- 12) oskab õppida, hangib teavet eri allikatest ning kasutab sõnaraamatuid ja käsiraamatuid.

### 1.2. Ainevaldkonna õppeained

Ainevaldkonna õppeained on vene keel ja kirjandus. Aineid õpitakse 1.-9. klassini.

### 1.3. Ainevaldkonna kirjeldus

Keel on rahvuskultuuri ja rahvusliku identiteedi kandja ning tema valdamine kõnes ja kirjas on inimese mõtlemisvõime kujunemise, vaimse arengu ning sotsialiseerumise alus ja eeldusi. Eesti ja vene keele hea valdamine on eduka õppimise eeldus kõigis õppeaineis. Ainevaldkonna õppeained toetavad eeskätt õpilase emakeele- ja kirjanduspädevuse ning kommunikatiivsete

oskuste arengut. Ainevaldkonna õppeainetes omandatakse keele- ja kirjandusteadmisi ning erinevaid lugemise, kirjutamise ja suhtlemise kogemusi. Teadmiste ning kogemuste alusel kujuneb õpilasest teadlik, aktiivne ja vastutustundlik lugeja, kirjutaja ning suhtleja. Ainevaldkonna õppeained toetavad ka õpilase identiteedi ja enesetunnetuse kujunemist ning kultuurilist ja sotsiaalset arengut.

1.-4. klassini on eesti ja vene keel õppeaine, mille õppimine arendab kõiki keelelisi osaoskusi (kõnelemine, kuulamine, lugemine, kirjutamine, õigekeelsus) nii teabe- ja tarbetekstide kui ka kirjandustekstide lugemise, reflekteerimise ja kirjutamise toel. Alates 5. klassist lisandub eesti ja vene keele ainekavale kirjandus, mida seob tekstikeskne käsitlusviis ning keeleliste osaoskuste arendamine. Kirjandusõpetus taotleb küll eeskätt õpilaste kirjandushuvi ja lugejavõimete kujunemist ning kõlbelis-emotsionaalset arengut kirjandusteoste lugemise ja mõtestamise toel, kuid kirjandustundides vaadeldakse ka ilukirjanduskeele eripära ning arendatakse õpilaste suulist ja kirjalikku väljendusoskust.

Ainevaldkonna õppeainete lõimimise põhialus on avar käsitlus tekstidest, hõlmates nii suulisi kui ka kirjalikke, tarbe- ja ilukirjandustekste, samuti pildilise, graafilise ning teiste tekstiliikide kombinatsioone. Ainevaldkonna õppeainete koostoimes omandatakse teiste õppeainete õppimiseks vajalikke kuulamis-, kõnelemis-, lugemis- ja kirjutamisstrateegiaid, kujuneb soov ning oskus oma mõtteid väljendada.

Keelekasutust ning oskust tekste mõista ja luua arendatakse teksti- ja õigekeelsusõpetuse kaudu. Eesti ja vene keelt ning kirjandust õppides omandab õpilane keelelise suhtluse oskused ja vilumused, õpib oma mõtteid ning tundeid väljendama, kuulnud ja loetut analüüsima ning kogutud teavet üldistama. Kirjanduse lugemine ja käsitlemine tundides avardab õpilase kultuuri- ja elukogemusi, rikastab sõnavara, soodustab kirjandushuvi ning lugejavõimete ja isiksuse arengut.

Ainevaldkonna õppeained tervikuna toetavad õpilaste keelepädevuse ja kommunikatiivsete oskuste kujunemist ning esteetilist, kultuurilist ja sotsiaalset arengut.

#### **1.4. Üldpädevuste kujundamine ainevaldkonna õppeainetes**

Õpilaste **väärtuspädevuse** kujundamisel on ainevaldkonnal väga oluline koht, arvestades kirjanduse kui kunstiaine spetsiifikat. Kirjandusõpetuses on peamine rõhk kõlbeliste ja esteetilis-emotsionaalsete väärtuste ning kultuuriväärtuste kujunemisel loetavate ilukirjandus- ja aimetekstide alusel. Ka keeleõpetus rõhutab vaimseid ja kultuuriväärtusi: keelt kui rahvuskultuuri kandjat, keeleoskust kui inimese identiteedi tähtsat osa. Keeleõpetus väärtustab funktsionaalset kirjaoskust ning teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse, sh meediasse.

Keele- ja kirjandusõpetus arendavad olulisi **õpipädevusi**: kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, eri allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.

Ainevaldkonna õppeained toetavad **sotsiaalse pädevuse** kujunemist, avardades õpilase maailmapilti ja ettekujutust inimsuhetest ning kujundades **suhtluspädevust**: suulise ja kirjaliku suhtluse oskusi, suhtluspartneri arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust.

**Enesemääratluspädevuse** ja **ettevõtlikkuspädevuse** ning vastutustunde kujunemist toetatakse nii meedia- ja kirjandustekstidest kui ka õpilaste igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamise, seisukohavõtu ja lahenduste otsimisega nii keele- ja kirjandustundides kui ka loovtöodes. Enesekohase ja ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilaste osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keele- ja kirjandusteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikatest.

## 1.5. Lõiming

### 1.5.1. Lõiming teiste valdkonnapädevuste ja ainevaldkondadega

Ainevaldkonna õppeained toetavad teiste valdkonnapädevuste saavutamist, sest keele- ja kirjandustundides arendavad õpilased oma suulist ja kirjalikku väljendusoskust ning suhtlusoskust, õpivad lugema ja mõistma eri liiki tekste, sh teabe- ja tarbetekste, arendavad kirjandustekste lugedes oma sõnavara ning avardavad maailmapilti; õpivad kirjutama eri tüüpi tekste (sh arvamust, referaati, juhendit), kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; õpivad koostama ning vormistama uurimistöid, kasutama allikaid ja viitama neile; harjuvad kasutama eri liiki sõnaraamatuid ning käsiraamatuid.

Võõrkeelte grammatilist süsteemi tundma õppides on toeks emakeeletundides omandatud keelemõisted, võõrsõnade õppimine soodustab võõrkeelte õppimist. Väliskirjanduse autorite ja teostega tutvumine tekitab huvi võõrkeelte õppimise vastu, õpitavas võõrkeeles kirjutavate autorite teoste lugemine ja arutamine süvendab huvi õpitava keele maa, selle kultuuri ning kirjanduse originaalkeeles lugemise vastu.

Matemaatika õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist soodustab eesti/vene keele ja kirjanduse tundides arendatav lugemisoskus. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist. Samas eeldab heade õpitulemuste ja korrektse keelekasutuse saavutamist, et ka matemaatikatundides töötataks tekstiga õppesisu või -ülesande mõistmise nimel ning nõutaks elementaarsete õigekirjanõuete järgimist kirjalikes

töodes.

Loodusainete õppe- ja teabetekstide mõistmine eeldab samuti head lugemisoskust ja tekstitööd. Õpilane peab õppima õigesti kirjutama kohanimesid ning loodusnähtuste ja loodusobjektide nimetusi. Loodusalased tekstid eesti/vene keele õppekirjanduses ning loetavas ilukirjanduses aitavad loodust tundma õppida ja väärtustada. Loodusainetes omandatud sõnavara ning teadmised soodustavad omakorda kirjandusteoste looduskirjelduste mõistmist, kujutluspiltide teket ja emotsionaalset mõju lugejale.

Sotsiaalainete õpet toetab ainevaldkond mitmel moel. Ilukirjandusteoste lugemine ja analüüs toetavad maailmapildi kujunemist, ajaloosündmuste ja arengu mõistmist ning ühiskonnaelus ja inimsuhetes orienteerumist. Kirjandustekste valides ja käsitledes peetakse silmas ühiskonnaelus olulisi valdkondi: väärtused ja kõlblus; suhted kodus ja koolis; omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus; kodanikuühiskond ja rahvussuhted. Samaaegu toetavad sotsiaallaineid õppides omandatud teadmised ajaloost, ühiskonna arengust ja toimimisest ning inimesest kirjandusteostes kajastatud ühiskonnaelu probleemide ja inimsuhete mõistmist. Keeletundides õpitakse riikide, ühenduste, organisatsioonide, ajalooliste isikute, ajaloosündmuste nimetuste õigekirja norme; ajaloo- ja ühiskonnatundides tuleks neid teadmisi konkreetsete näidete toel kinnistada. Arutlusoskust ning info hankimise, tõlgendamise ja kasutamise oskusi on tarvis ning neid arendatakse nii ainevaldkonna kui ka sotsiaalainete õppes sisult erinevate tekstidega töötades.

Kunstiainete õpet toetab eeskätt kirjanduse kui kunstiaine õppimine. Kirjandusteose analüüs seostatuna illustratsioonide vaatlusega soodustab kunsti väljendusvahendite eripära mõistmist. Reklaami terviklik käsitlemine keeleõppes eeldab ka visuaalsete komponentide eritlemist ja analüüsi, mida võiks teha koostöös kunstiõpetajaga. Kirjandusteose käsitlemise illustreerimine vastava ajastu muusikaga soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning kunstilistest väljendusvahenditest. Kirjanduse ja muusikaõpetuse ühisosa on (rahva)laul, selle tekst ja esitamine, mis eeldab aineõpetajate koostööd.

### 1.5.2. Läbivad teemad

Valdkonna õppeainete eesmärgiseade, õpitulemuste ning õppesisu kavandamisel on erineval määral silmas peetud kõiki õppekava läbivaid teemasid olenevalt kooliastmest, õppeaine spetsiifikast ja seostest ühe või teise läbiva teemaga. Läbivad teemad „**Väärtused ja kõlblus**“ ning „**Kultuuriline identiteet**“ on ainevaldkonna õppeainetele eriomased teemad, mida käsitletakse läbivalt ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste lugedes ja analüüsid, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades.

Läbiva teema „**Elukestev õpe ja karjääri planeerimine**“ eesmärgiseadega on kooskõlas kõik ainevaldkonnas taotletavad pädevused: õpipädevus, funktsionaalne lugemisoskus, suuline ja kirjalik väljendusoskus ning tekstiloomine. Arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, suutlikkust oma arvamust kujundada ja väljendada ning probleeme lahendada. Õpetegevus võimaldab õpilasel märgata oma ainespetsiifilisi kalduvusi ning arendada loomevõimeid.

Läbivate teemade „**Keskkond ja jätkusuutlik areng**“ ning „**Tervis ja ohutus**“ käsitus taotleb õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, keskkonnateadlikuks, vastutustundlikuks ning tervist ja turvalisust väärtustavaks inimeseks. Ainevaldkonna õppeainetes toetatakse neid arengusuundumusi teemakohaste tekstide, sh meediatekstide valiku ja analüüsi ning neis tõstatatud probleemide üle arutlemisega suulises ja kirjalikus vormis.

Läbiva teema „**Teabekeskond**“ käsitlemine ainevaldkonna õppeainetes hõlmab eri allikatest (sh internetist) teabe hankimist, selle kriitilist hindamist ja kasutamist nii keeleteadmiste ning õppeteemakohaste teadmiste laiendamiseks kui ka tekstiloomes.

## 2. VENE KEEL

---

### 2.1. Üldalused

#### 2.1.1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Põhikooli vene keele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) mõistab vene keele olulisust vene kultuuri kandjana ja suhtlusvahendina kõigis tegevusvaldkondades ning suhtub lugupidavalt teiste rahvaste keeltesse ja kultuuridesse;
- 2) tajub vene keele oskust õpioskuste alusena ja oma identiteedi olulise osana ning kujuneb teadlikuks keelekasutajaks;
- 3) omandab põhiteadmised keelest ning oskab neid igapäevaelus ja õppetöös kasutada, järgides vene kirjakeele norme;
- 4) arendab keeleoskust kui eneseväljendus- ja suhtlusvahendit, arvestades väljakujunenud keelenorme, suhtlusolukorda ja -eesmärki;
- 5) õpib asjakohaselt kasutama erinevaid suhtluskanaleid, arendab oskust leida, kriitiliselt hinnata ning sihipäraselt kasutada meedias ja internetis pakutavat teavet;
- 6) loeb ja kuulab mõtestatult eri tüüpi tekste ning koostab neid suuliselt ja kirjalikult;
- 7) arendab kriitilist mõtlemist, oskust oma arvamusi põhjendada ning suuliste ja kirjalike tekstide alusel iseseisvalt järeldusi teha;
- 8) kasutab sõnastikke (sh elektroonilisi), teatmeteoseid ning internetiallikaid, et täiendada oma vene keele teadmisi.

#### 2.1.2. Õppeaine kirjeldus

Keele põhifunktsioon on kommunikatsioon tekstide vahendusel mitmesugustes tingimustes. Keele omandamise vältel kujuneb lingvistiliste mõistete süsteem, areneb õpilase mälu, mõtlemine, loomevõimed.

Vene keel on mitmekülgne õppeaine, mis sisaldab andmeid vene keele ajaloo, keele arengu, tänapäevaseisundi ja funktsioneerimise kohta eri valdkondades. Põhialuseks on teadmised keelest kui süsteemist: foneetilisest, leksikaalsest, morfoloogilisest ja süntaktilisest allsüsteemist ning tänapäeva vene kirjakeele peamistest normidest. Teksti kui kommunikatsiooni põhiühikut käsitletakse vene keele õppe vahendina, teksti mõistmist ja loomist - õppe eesmärgina.

Vene keele kui suhtlusvahendi ja ümbritseva maailma tunnetamise vahendi õppimisel on iga

õpilase elus oluline tähendus. Vene keele valdamise tasemest sõltub õppematerjali omandamise edukus.

Diasporaa tingimustes tagab vene keel ka seotuse rahvuskultuuriga.

Koolis õpitakse põhiliselt kirjakeelt, mis tagab nii suhtlemis- kui ka kõnekultuuri järjepidevuse. Kirjakeele kõrval tuleb tundma õppida ka murdeid, oskuskeelt, žargoone, madalkeelset linnakõnepruuki, internetikeelt ning vene keele regionaalsed variante. Niisuguse mitmekesisuse taustal on mõistetavam kirjakeele olulisus ja tähendus ning ühtse keelenormi omandamise vajadus.

Kommunikatiivsete ja keeleliste oskuste kujunemine loob vajalikud eeldused teiste keelte (eesti keele ja võõrkeelte) õppimiseks. Vene keel ei ole üksnes õppeaine, vaid ka teiste ainete õppimise vahend. Vene keele tundides omandavad õpilased üldisi kõnekasutusega seotud õpioskusi.

Kõnes on kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine omavahel tihedalt seotud, kuna kõne on nende komponentide ühtne kompleks. Keeleühikute ja -kategooriate õpe igal järgneval astmel eeldab varem õpitu süvendatud käsitlust ning uute teadmiste lisandumist. Sama põhimõtte kehtib kõnetegevuse liikide kohta. Põhikoolis on vene keele õpe suunatud kõnetegevuse eri liikide kindlale omandamisele.

Õppe kasvatuslike eesmärkide realiseerimisel peetakse silmas järgmisi teemasid ja probleeme:

- 1) inimese eetiline väärikus;
- 2) ausus, töökus, aktiivne eluhoiak ning võime teha head kui olulisimad moraalsed väärtused;
- 3) perekonna ja kooli tähendus elus;
- 4) ajalooline kodumaa; rahvusliku identiteedi tunnetamine;
- 5) Eesti mitmekultuuriline ühiskond;
- 6) loodushoid ja loomade kaitsmine;
- 7) tänapäeva ühiskonna probleemid: valdav tarbimismentaliteet, isiklike huvide domineerimine, sallivuse puudumine, agressiivsus.

Need teemad ja probleemid leiavad kajastamist vene keele õppekirjanduse tekstides.

I kooliastmes (1.-3. klass) arendab vene keele õpe kõiki kõneliike ning kujundab algteadmisi foneetikast, ortoepiast, graafikast, ortograafiast, leksikoloogiast, fraseoloogiast, morfeemikast, grammatikast ning keelest. Õigekirjaõpe on ühendatud lugemisoskuse arendamisega ja toimub eri tüüpi tekstide põhjal. Arendatakse teksti analüüsimise oskust (teema

sõnastamine, teksti liigendamine ja pealkirjastamine). Tekstide ümbertöötamine ja loomine toimub õpetaja juhendamisel.

II kooliastmes (4.-6. klass) laiendab vene keele õpe teadmisi foneetikast, ortoepiast, leksikoloogiast, fraseoloogiast, morfeemikast, sõnamoodustusest, morfoloogiast ja süntaksist ning arendab õigekirja- ja interpunktsioonioskusi. Tekstianalüüs näeb ette teksti ülesehituse vaatlust, peaidee sõnastamist, kõnetüübi ja -stiili määramist, tekstis kasutatud kujundlike väljendus- ja sidustusvahendite väljaselgitamist. Ortograafia ja interpunktsiooniga tegeldakse tekstipõhiselt.

III kooliastmes (7.-9. klass) jõuab lõpule foneetika, ortoepia, morfoloogia ja ortograafia õppimine ning toimub süstemaatiline töö süntaksi ja interpunktsiooniga. Omandatakse alusteadmised tekstist kui keele- ja kõneüksusest, teksti struktuuri eripärast, teksti loomisest ja mõistmisest ning eri tüüpi tekstide seostest.

Kogu põhikooli vältel kujundatakse õiget ja sidusat kõnet ning rikastatakse õpilase sõnavara. Sammhaaval suureneb iseseisvuse osakaal töös tekstiga: teksti mõistmine, interpretatsioon, žanrilt ja stiililt erinevate tekstide loomine.

### 2.1.3. Õppetegevused

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) peetakse silmas õppekava alusväärtusi, üldpädevusi, õppeaine eesmärgi ja õpitulemusi ning toetatakse lõimingu teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) jälgitakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevuseks;
- 3) võimaldatakse õppida üksi ning koos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ja iseseisvateks õppijateks;
- 4) arvestatakse õpilaste individuaalseid iseärasusi ning kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille iseloom ja raskusaste võimaldavad õpilastel sobiva pingutustasemega õppida;
- 5) rakendatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- 6) laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, muuseum, näitus, raamatukogu;
- 7) kasutatakse mitmekesist õppemetoodikat, sh aktiivõpet: esitamine, rollimäng, loovtöö kirjutamine, arutelu, diskussioon, väitlus, õpimapi ja uurimistöo koostamine, projektõpe.



#### **2.1.4. Hindamine**

Õpitulemused on kindlaks määratud kooliastmeti kahel tasemel: üldised õpitulemused ja õppevaldkondade õpitulemused. Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste) ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele. Õpitulemuste hindamisel kasutatakse sõnalisi hinnanguid ja numbrilisi hindeid. Õpitulemuste hindamise vormid peavad olema mitmekesised ja vastavuses õpitulemustega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamise kriteeriumid.

#### **2.1.5. Füüsiline õpikeskkond**

1. Valdav osa õpet toimub klassis, kus saab mööblit sobivalt ümber paigutada liikumistegevusteks (nt dramatiseeringud, õppemängud), rühmatööks ning ümarlauavestlusteks.

2. Klassiruumis kasutatakse õigekeelsussõnaraamatuid ja võõrsõnade leksikoni.

3. Tundides kasutatakse internetiressursse, tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid, sh netisõnaraamatuid.

4. Tunde peetakse vajaduse korral arvutiklassis, kooli raamatukogus ning väljaspool kooli.

### **2.2. I kooliaste**

#### **2.2.1. Õpitulemused I kooliastme lõpuks**

3. klassi lõpetaja:

1) jutustab teksti ümber detailselt või lühidalt lihtsa plaani järgi, küsimustele vastates ja märksõnade varal;

2) oskab määrata kuuldu teksti teemat ja põhiideed;

3) kommenteerib õpiülesannete täitmist ning arutab neid rühma- ja paaristööna;

4) loeb tekste selgelt, mõtestatult, ilmekalt, vigadeta ja õige intonatsiooniga ning vastavuses vene kirjakeele hääldusnormidega;

5) loeb iseseisvalt ülesandeid ja juhendeid ning täidab neid;

6) kirjutab kalligraafiliselt ümber trüki- ja käsikirjalist teksti;

7) kirjutab etteütlust, milles esinevad õpitud ortogrammid ja punktogrammid;

8)koostab ning kirjutab lihtsaid jutustavaid ja kirjeldavaid tekste.

### **Kuulamine**

3. klassi lõpetaja:

- 1) määrab sõna häälikulise koostise, eristab täis- ja kaashäälikuid ning palataliseeritud ja palataliseerimata kaashäälikuid;
- 2)määrab foneetiliste sõnade piirid, liigendab sõna silpideks;
- 3) liigitab lauseid suhtluseesmärgi (väit-, küsi- ja käsklauseid) ning tundevärvingu (hüüd- ja mittehüüdlauseid) põhjal;
- 4) eristab kõneorme (dialog, monoloog), kõnetüüpe (kirjeldus, jutustus, arutlus) ning žanre (luuletus, jutustus, muinasjutt);
- 5)määrab audioteksti teema ja peamise mõtte;
- 6)saab aru õpetaja suulistest juhustest.

### **Suuline kõne**

3. klassi lõpetaja:

- 1) hääldab õigesti ja selgelt häälikuid ning häälikuühendeid sõnades;
- 2) koostab ning hääldab õige intonatsiooniga väit-, küsi- ja käsklauseid;
- 3) arendab vestlust oma elus juhtunust, loetust ja nähtust;
- 4) koostab lihtsaid jutustavaid ja kirjeldavaid ning ka arutlevaid tekste;
- 5) loeb peast luule- ja proosatekste.

### **Lugemine**

3. klassi lõpetaja:

- 1) täidab ülesandeid, kus tuleb valikuliselt lugeda sõnu, sõnaühendeid, lauseid, tekstikatkeid;
- 2)loeb iseseisvalt mitmes žanris tekste ning saab neist aru;
- 3)loeb tabelleid, diagramme, skeeme ja tingtähiseid paberilt ning arvutist.

### **Kirjutamine**

3. klassi lõpetaja:

- 1) kirjutab vajaliku info vihikusse, päevikusse ja tahvlile ning vormistab selle korrektselt;
- 2) tähistab kaashäälikute palatalisatsiooni kirjas õigesti (tähtede *u, e, ë, ю, я* ja *ь* abil);

- 3) vormistab grammatikaülesanded õigesti;
- 4) kirjutab ümberjutustusi plaani ja märksõnade järgi, etteütlosti ning lihtsaid kirjandeid;
- 5) oskab oma kirjalikke töid parandada.

### **2.2.2. I kooliastme õppesisu klassiti**

Vene keele õpe on esimesel kooliastmel peamiselt praktiline. Õpilased omandavad algteadmised keelest ja kirjandusest, õpivad õigesti kõnelema, lugema, kirjutama ja tähelepanelikult kuulama, arendatakse õpilaste tähelepanuvõimet ja lugemishuvi. Õigekirjaõpe on I kooliastmes tihedalt seotud lugemisoskuse arendamisega, seepärast on ainekavas esitatud kirjandusliku lugemise soovitatavate teemade näidisloend.

#### **1. Üldteadmised vene keelest**

##### 1. klass

Keele roll inimese elus. Keel kui peamine suhtlusvahend.

##### 2. klass

Sõnastik kui teatmekirjanduse liik.

##### 3. klass

Tutvumine sõnastike tüüpidega.

#### **2. Graafika. Foneetika. Ortoeepia**

##### 1. klass

Tähestik. Hääliku ja tähe suhe.

##### 2. klass

Vene keele täis- ja kaashäälikute süsteem: rõhulised ja rõhutud täishäälikud, helilised ja helitud kaashäälikud, palataliseeritud ja palataliseerimata kaashäälikud. Paaris- ja paaritud kaashäälikud: helilised ja helitud, palataliseeritud ja palataliseerimata. Tähtede *е, ё, ю, я* funktsioonid.

##### 3. klass

Rõhk. Sõnarõhu rasked juhud. Intonatsioon ja loogiline rõhk.

### 3. Leksikoloogia ja fraseoloogia

#### 1. klass

Leksika ehk keele sõnavara. Sõna kui keeleühik.

#### 2. klass

Sõna tähendus. Ühe- ja mitmetähenduslikud sõnad. Sünonüümid. Antonüümid.

Mitmetähenduslikud sõnad. Homonüümid. Fraseologismid. Vanasõnad, kõnekäänud.

#### 3. klass

Sõna otsene ja ülekantud tähendus. Vene keele seletussõnastik. Vene keele antonüümide sõnastik. Vene keele sünonüümide sõnastik.

### 4. Morfeemika (sõna koostis) ja sõnamoodustus

#### 2. klass

Morfeem kui keeleühik. Morfeemide liigid: juur, eesliide, sufiks, muutelõpp. Samatüvelised sõnad. Sõnatüvi.

#### 3. klass

Sõnamoodustus- ja sõnamuutemorfeemid. Sõnamoodustusviisid.

### 5. Morfoloogia

#### 1. klass

Nimisõna, omadussõna, eessõna ja tegusõna üldisloomustus.

#### 2. klass

**Nimisõna.** Üld- ja pärisnimed. Elusolendeid ning elutuid esemeid ja nähtusi märkivad nimisõnad. Nimisõnade sugu.

#### 3. klass

**Nimisõna.** Nimisõnade ainsus ja mitmus. Nimisõnad, mis esinevad ainult ainsuse või mitmuse vormis. Nimisõnade käänamine. Vene keele käänete süsteem. Nimisõna põhilised süntaktilised funktsioonid sõnaühendis ja lauses.

**Omadussõna.** Omadussõna sugu, arv ning kääne. Omadussõna ühildumine nimisõnaga soovormis, arvus ja käändes.

Esmased teadmised omadussõna täis- ja lühivormide kohta. Omadussõna põhilised

süntaktilised funktsioonid sõnaühendis ning lauses.

**Asesõna.** Asesõna sõnaliikide süsteemis. Isikulised asesõnad kui sidususvahendid lauses ja tekstis. **Tegusõna.** Tegevusnimi (infinitiiv) ja tegusõna isikulised vormid. Tegusõna ajavormid. Tegusõnade pööramine olevikus ja tulevikus. Tegusõnade pööramine minevikus. Tegusõna põhilised süntaktilised funktsioonid sõnaühendis ja lauses.

## 6. Süntaks

### 1. klass

**Lause.** Lause kui süntaksi põhiühik ja kui minimaalne kommunikatiivne üksus. Lause põhitunnused.

### 2. klass

**Sõnaühend.** Sõnaühend kui süntaktiline ühik. Sõnaühendi põhisõna ja laiend.

**Lause.** Lause kui süntaksi põhiühik ja kui minimaalne kommunikatiivne üksus. Lause põhitunnused. Lause pealiikmed. Lause grammatiline põhi. Liht- ja laiendatud laused.

### 3. klass

**Lause.** Lause kõrvalliikmed: täiend, sihitis, määrus. Lauseliigid suhtluseesmärgi järgi: väit-, käsk- ja küsilauseid. Lauseliigid tundevärvingu järgi: mittehüüd- ja hüüdlauseid.

## 7. Tekst

### 1. klass

Tekst kui kommunikatsiooniüksus. Teksti sidusus. Pealkiri, põhiidee. Tekstide mitmekesisus: jutustus

### 2. klass

Teksti plaan. Lõik. Tekstide mitmekesisus: muinasjutt, mõistatus, vanasõnad ja kõnekäänud, luuletus, näidend. Eri tüüpi ja žanri kirjandusteosed on esindatud õppekirjanduse tekstidena ning valitakse vabaks lugemiseks vene, eesti ja välisautorite teoste seast, arvestades järgmisi teemasid.

### 3. klass

Tekstide mitmekesisus: teadaanne, õnnesoov, kutse, juhend. Tekstide otsimine internetist.

Eri tüüpi ja žanri kirjandusteosed on esindatud õppekirjanduse tekstidena ning valitakse vabaks lugemiseks vene, eesti ja välisautorite teoste seast, arvestades järgmisi teemasid.

## Kirjandusliku lugemise temaatika

### 1. klass

Minu perekond. Mina ja mu pereliikmed. Otsi sõpra ja hoia teda.

### 2. klass

Otsi sõpra ja hoia teda. Õppida on alati kasulik. Aastaajad. Looduseimedest fantastikani. Headusest, mis võidab kurjuse, aususest ja õiglusest. Tõsiselt ja naljaga pooleks.

### 3. klass

Õppida on alati kasulik. Aastaajad. Looduseimedest fantastikani. Headusest, mis võidab kurjuse, aususest ja õiglusest. Tõsiselt ja naljaga pooleks.

## 8. Ortograafia ja interpunktsioon

### 1. klass

Väike- ja suurtähe kasutamine. Täishäälikute õigekiri tähtede ж, ч, ш, щ ja ъ järel.

### 2. klass

Ortogrammi mõiste. Täis- ja kaashäälikute õigekiri sõna juurmorfeemis. Tähtede ъ ja ь kasutamine. Poolitamisreeglid. Interpunktsioon: kirjavahemärgid loetelu puhul ja lause lõpus.

### 3. klass

Tegusõna 2. pöörde muutelõppude õigekiri. не õigekiri tegusõnadega. Eessõnade õigekiri.

### 2.2.3. Õppetegevus I kooliastmes

Õpilane omandab teoreetilised teadmised graafikast, foneetikast, leksikoloogiast, fraseoloogiast, morfeemikast ja grammatikast vastavalt kooliastme õppesisule ning õpib neid kasutama lingvistilise analüüsi käigus ja kõnetegevuses.

#### **Kuulamine**

Õpilane õpib:

- 1) määrama häälikute järgnevust sõnas;
- 2) eristama rõhulisi ja rõhutuid silpe;
- 3) tundma kuulmise järgi ära täis- ja kaashäälikud nii tugevas kui ka nõrgas positsioonis;
- 4) eristama palataliseerimata ja palataliseeritud ning helituid ja helilisi kaashäälikuid;
- 5) määrama sõna piire lauses ja sõnade kuuluvust teatud sõnaliiki;

- 6) määrama lause grammatilist põhja ning sõnade seost lauses;
- 7) määrama lause piire, eristama lausetüüpe intonatsiooni järgi;
- 8) tähelepanelikult kuulama ning eristama stiililt ja žanrilt erinevaid suulisi tekste;
- 9) määrama kuuldava teksti peamist mõtet, jätma meelde teksti sisu ning täitma õpetaja korraldusel tekstipõhiseid ülesandeid.

### **Kõnelemine**

Õpilane õpib:

- 1) õigesti ja selgelt hääldama kõiki vene keele häälikuid ning nende ühendeid;
- 2) nimetama vene tähestiku tähti;
- 3) seletama sõna tähendust iseseisvalt ja sõnastike abil;
- 4) koostama eesmärgilt erinevaid lauseid;
- 5) koostama mitmes stiilis tekste küsimuste, märksõnade ja lihtsa plaani toel;
- 6) ümber jutustama mitmes stiilis ja žanris tekste;
- 7) vestlema nähtu, kuuldu ning loetu põhjal;
- 8) deklameerima luuletusi;
- 9) selgitama õpiülesannete täitmist reeglitele tuginedes, arutama ülesandeid rühmas või paarides ning jõudma õigele otsusele.

### **Lugemine**

Õpilane õpib:

- 1) lugema adapteeritud tekste häälega: a) silphaaval, b) latusalt;
- 2) lugema endamisi erisuguseid tekste ning jälgima lugemist rühmas;
- 3) täiustama lugemistehnikat;
- 4) lugema iseseisvalt, mõtestatult ja sihikindlalt;
- 5) lugema valikuliselt;
- 6) leidma, valima ning lugema tekste internetist;
- 7) kasutama sihipäraselt raamatu tiitellehte ja viiteaparatuuri.

### **Kirjutamine**

Õpilane õpib:

- 1) töid nõuetekohaselt vormistama;
- 2) trükitud või käsitsi kirjutatud tekste õigesti ja vigadeta ümber kirjutama;
- 3) täitma kirjalikke grammatikaülesandeid ning neid korrektselt vormistama;
- 4) etteütluse järgi sõnu, lauseid ja lühemaid tekste õigesti kirjutama;
- 5) kirjutama ümberjutustusi plaani ja märksõnade järgi;
- 6) kirjutama kirjeldavaid, jutustavaid ja arutluselementidega tekste ning neid vormistama;
- 7) tegema vigade parandust.

## **2.3. II kooliaste**

### **2.3.1. Õpitulemused II kooliastme lõpuks**

6. klassi lõpetaja:

- 1) analüüsib vastavalt õppesisule keeleühikuid ning rakendab omandatud teadmisi kõnepraktikas;
- 2) eristab kuulmise järgi žanrilt ja tüübilt erinevaid tekste, saab aru tekstide sisust, täidab audioteksti mõtestamisega seotud ülesandeid;
- 3) reprodutseerib ning loob suuliselt dialoogilisi ja monoloogilisi tekste, kasutades keelevahendeid kooskõlas suhtlusolukorra ja vene keele normidega;
- 4) loeb tekste ilmekalt, järgides vene keele hääldusnorme;
- 5) hangib sihipäraselt teavet stiililt ja žanrilt erinevatest tekstidest ning teatmeteostest;
- 6) järgib kirjalikku teksti reprodutseerides ja luues vene keele norme ning kõneetiketi nõudeid.

### **Kuulamine**

6. klassi lõpetaja:

- 1) saab kuulates aru mitmesuguste tekstide sisust;
- 2) eristab vormilt erinevaid suulisi tekste (monoloog, dialoog, polüloog), kõnetüüpe (puhtad ja segatüübid) ning žanre (vestlus, reklaam, instruksioon, teade);
- 3) määrab audioteksti teema ja peamise mõtte;
- 4) täidab audioteksti põhjal mitmesuguseid ülesandeid.

### **Suuline kõne**

6. klassi lõpetaja:



- 1) reprodutseerib tekste nõutavas ulatuses (lühike ja täielik ümberjutustus);
- 2) loob dialoogilisi ja monoloogilisi tekste (kirjeldus, jutustus, arutlus), pidades silmas teksti ülesehituse reegleid;
- 3) esitab oma mõtteid järjekindlalt, loogiliselt ja sidusalt ning teemale ja suhtlusolukorrale vastavalt;
- 4) järgib tänapäeva vene kirjakeele norme;
- 5) järgib kõneetiketi norme;
- 6) kasutab keelevahendeid vastavalt suhtlusolukorrale.

### **Lugemine**

6. klassi lõpetaja:

- 1) loeb teksti ilmekalt, õige intonatsiooniga ning vene kirjakeele hääldusnormide järgi;
- 2) loeb mõtestatult, tunneb ära stiililt ja žanrilt erinevad tekstid ning täidab nende põhjal ülesandeid;
- 3) loeb tabeleid, saab aru diagrammidest, skeemidest ja tingtähistest ning kasutab neid oma teksti ette valmistades;
- 4) kasutab tekstiga töötades eri lugemisviise;
- 5) hangib sihikindlalt teavet teatmeteostest.

### **Kirjutamine**

6. klassi lõpetaja:

- 1) kirjutab õigesti õpitud ortogrammidega sõnu ning kirjavahemärgistab õigesti õpitud punktogrammidega laused;
- 2) järgib kirjalikku teksti luues vene kirjakeele grammatikanorme;
- 3) reprodutseerib kirjalikult tekste nõutava kokkuvõtlikkusega (plaan, ümberjutustus);
- 4) väljendab kirjalikult oma mõtteid vabalt ja selgelt, järgib teksti koostamise reegleid (järjekindlus, loogilisus, sidusus, vastavus teemale jt) ning kõneetiketi norme;
- 5) loob tekste mitmes stiilis ja žanris (traditsiooniline ja elektronkiri, avaldus, seletuskiri, allkirjastatud tõend);
- 6) redigeerib lihtsamaid tekste;
- 7) oskab teksti luues kasutada teatmeteoseid.

### 2.3.2. II kooliastme õppesisu klassiti

II kooliastmes kujuneb õpilastel teadlik suhtumine enda ja teiste kõnesse, oskus eri olukordades adekvaatselt suhelda. Lugemine ja kirjutamine on suunatud võõraste tekstide mõistmisele ning oma tekstide loomisele (plaani koostamine, teksti kirjutamine plaani järgi jt). Väga oluline on kuulatava teksti mõistmine. Erilist tähelepanu pööratakse neutraalsete ja väljendusrikaste keelevahendite kasutamisele.

4. klassis toimuvad vene keele tundide kõrval (analoogiliselt I kooliastmega) kirjandusliku lugemise tunnid, kus õpilased täiustavad oma lugemistehnikat ja arendavad lugejaoskusi, et asuda 5. klassis õppima kirjandust iseseisva õppeainena.

#### 1. Üldteadmised vene keele kohta

##### 4. klass

Vene keelt uuriv teadus, selle põhiosad.

##### 5. klass

Kirjakeele mõiste.

##### 6. klass

Keelenormi mõiste. Kõnekultuur.

#### 2. Foneetika. Graafika. Ortoeepia

##### 4. klass

Vene graafika printsiibid: foneemipõhine ja silbipõhine. Häälikum muutused kõnes. Kaashäälikute helituks ja heliliseks muutumine.

##### 5. klass

Vene graafika printsiibid: foneemipõhine ja silbipõhine. Häälikum muutused kõnes. Kaashäälikute helituks ja heliliseks muutumine. Foneetiline transkriptsioon. Vene keele hääldusnormid. Sõnarõhu rasked juhud.

##### 6. klass

Sõnarõhu rasked juhud.

#### 3. Morfeemika (sõna koostis) ja sõnamoodustus

##### 4. klass

Täis- ja kaashäälikute vaheldumine sõna juurmorfeemis. Põhilised sõnamoodustusviisid:

prefiksiline, sufiksiline, prefiksilis-sufiksiline, sufiksita, sõnade liitmine.

#### 5. klass

Täis- ja kaashäälikute vaheldumine sõna juurmorfeemis. Põhilised sõnamoodustusviisid: prefiksiline, sufiksiline, prefiksilis-sufiksiline, sufiksita, sõnade liitmine.

#### 6. klass

Sõna üleminek ühest sõnaliigist teise. Vene keele sõnamoodustussõnastikud.

### 4. Leksikoloogia ja fraseoloogia

#### 4.klass

Sünonüümid. Antonüümid. Homonüümid. Oma- ja laensõnad. Vananenud sõnad ja neologismid. Neutraalsed ja stiilivärvinguga sõnad. Raamatu- ja kõnekeele leksika. Üldkasutatav leksika ja piiratud kasutusega leksika (murdesõnad, professionalismid, žargonismid). Fraseoloogia kui leksikoloogia osa. Vene keele seletussõnastikud. Võõrsõnade, neologismide, sünonüümide, antonüümide sõnastikud. Vene keele fraseologismide sõnastikud. *On-line-sõnastikud*, entsüklopeediad.

#### 5.klass

Põhitüüp tropes: kehastus, epiteet. Üldkasutatav leksika ja piiratud kasutusega leksika (murdesõnad, professionalismid, žargonismid). Vene keele leksikaalsed ja stilistilised normid: sõna kasutamine kooskõlas sõna tähenduse ja stiilivärvinguga. Leksikaalne ühilduvus.

#### 6.klass

Vene keele leksikaalsed ja stilistilised normid. Erinevused vabade sõnaühendite ja fraseoloogiliste üksuste vahel. Vanasõnad, kõnekäänud, lentsõnad. Vene keele seletussõnastikud.

### 5. Morfoloogia

#### 4. klass

Sõna grammatiline tähendus. Sõnaliikide süsteem vene keeles.

**Nimisõna.** Mees- ja naissoost isikuid tähistavad nimisõnad. Käänduvad, ebareeglipäraselt käänduvad ning käändumatud nimisõnad. Käänevormideta nimisõnade sugu ja arv.

Nimisõna süntaktilised funktsioonid. Nimisõnade kõnes kasutamise normid.

**Omadussõna.** Kvalitatiivsed, relatiivsed ning possessiivsed omadussõnad. Omadussõnade võrdlusastmed. Omadussõnade täis- ja lühivormid. Omadussõna süntaktilised funktsioonid.

Omadussõnade kõnes kasutamise normid.

**Asesõna.** Asesõna süntaktilised funktsioonid. Asesõnad kui lausete sidususe vahend.

**Tegusõna.** Perfektiivsed ja imperfektiivsed tegusõnad. Isikuta tegusõnad. Tegusõna kõneviisid. Tegusõnade pööramine. Ebareeglipäraselt pöörduvad tegusõnad. Tegusõnade süntaktilised funktsioonid. Tegusõna kõnes kasutamise normid.

**Määrsõna.** Määrsõnade liigid. Määrsõna süntaktilised funktsioonid. Rõhumäärsõnad. Rõhumäärsõnade tähendus.

## 5. klass

Sõnade liigitamise printsiibid: semantiline, morfoloogiline, süntaktiline. Sõnaliikide üldiseloostus. Iseseisvate ja abisõnade liigid.

**Nimisõna.** Ühise keele liik. Käändvormideta nimisõnade sugu ja arv. Nimisõna süntaktilised funktsioonid. Nimisõnade kõnes kasutamise normid.

**Omadussõna.** Kvalitatiivsed, relatiivsed ning possessiivsed omadussõnad. Omadussõnade võrdlusastmed. Omadussõnade täis- ja lühivormid. Omadussõna süntaktilised funktsioonid. Omadussõnade kõnes kasutamise normid.

**Asesõna.** Asesõnade käänamine. Asesõna süntaktilised funktsioonid. Asesõnad kui lausete sidususe vahend.

**Tegusõna.** Aja ja vormi verb. Sihilised ja sihitud tegusõnad. Umbisikuline verb. Tegusõna kõneviisid. Tegusõna pööramine. Ebareeglipäraselt pöörduvad tegusõnad. Tegusõnade süntaktilised funktsioonid. Kesksõna (partitsiibi) ja tegusõna *des-vormi* (gerundiumi) mõiste.

**Arvsõna.** Arvsõnade käänamine. Arvsõnade kõnes kasutamise normid.

**Määrsõna.** Määrsõnade liigid. Määrsõna süntaktilised funktsioonid. Rõhumäärsõnad. Rõhumäärsõnade tähendus.

**Eessõna.** Tuletatud ja mittetuletatud eessõnad. Liht- ja liiteessõnad.

**Sidesõna.** Rinnastavad ja alistavad ning liht- ja liitsidesõnad.

**Hüüdsõnad kui eriline sõnaliik.** Hüüdsõnade põhifunktsioonid.

**Onomatopoeetilised sõnad.** Üldiseloostus.

## 6. Süntaks

### 4. klass

**Sõnaühend.** Rinnastus- ja alistusseos. Peamised sõnaühendite liigid põhisõna morfoloogiliste

omaduste järgi: nimisõnalised, tegusõnalised, määrsõnalised sõnaühendid.

**Lause.** Lause kui süntaksi põhiühik ja kui minimaalne kommunikatiivne ühik. Peamised aluse väljendamise viisid. Lihtöeldis. Koondlaused. Kokkuvõtavad sõnad koondlauses. Kiilsõna mõiste. Üte. Otsekõne.

#### 5. klass

**Sõnaühend.** Rinnastus- ja alistusseos. Peamised sõnaühendite liigid põhisõna morfoloogiliste omaduste järgi: nimisõnalised, tegusõnalised, määrsõnalised sõnaühendid.

**Lause.** Lause kui süntaksi põhiühik ja kui minimaalne kommunikatiivne ühik. Peamised aluse väljendamise viisid. Lihtöeldis. Koondlaused. Kokkuvõtavad sõnad koondlauses. Kiilsõna mõiste. Üte. Otsekõne.

## 7. Tekst

#### 4. klass

Leksikaalsed sidususvahendid. Tekstiliigid: instruktsioon, seletuskiri, komplitseeritud instruktsioon, autobiograafia, reklaam, SMS-teade, jutustus, luuletus, näidend. Kirjandusliku lugemise temaatika 4. klassis: Looduse imeline maailm. Kuidas oled elanud, mu eakaaslane? Fantaseerime, unistame.

Sõprusest, ustavusest, armastusest. Imedemaailm kirjanduses: rahva- ja autorimuinasjutud.

#### 5. klass

Leksikaalsed sidususvahendid. Põhilisi funktsionaalseid stiile esindavad tekstid (ilukirjanduslik, publitsistlik, teaduslik, ametlik, kõnekeelne stiil). Teksti. Märgid teksti. Tüübid kõnes: jutustus, kirjeldus, põhjendus

Kirjandusliku lugemise temaatika 5. klassis: kõlbelise ideaali väljendumine suulises rahvaloomingus. Ustavus, julgus, tööarmastus, õiglus, arukus rahva ettekujutustes. Väline ja sisemine ilu. Suhtumine loomadesse kui kõlbelisuse mõõt. Kodumaa poeetiline kujund. Kodumaa looduse ilu. Ajaloopohhide eripära peegeldamine. Õiglase ja ebaõiglase maailma tunnetamine. Koolielu läbi huumoriprisma.

#### 6. klass

Põhilisi funktsionaalseid stiile esindavad tekstid (ilukirjanduslik, publitsistlik, teaduslik, ametlik, kõnekeelne stiil). Tekstiliigid: instruktsioon, seletuskiri, komplitseeritud instruktsioon, autobiograafia, reklaam, SMS-teade, jutustus, luuletus, näidend. Kommunikatsioon internetis (jututuba, foorum, blogi) ja seal kasutatavad tekstiliigid. Kirjandusliku lugemise temaatika 6.

klassis: Raamatu roll inimese elus. Kirjandus ja teised kunstiliigid. Minevik, tänapäev, tulevik. Teod kui inimese väärikuse mõõt. Inimese ja looduse harmoonia. Koolielu läbi huumoriprisma.

## 8. Ortograafia ja interpunktsioon

### 4. klass

**Ortograafia.** Täis- ja kaashäälikute õigekiri sõna lihttüves. Täis- ja kaashäälikute õigekiri eesliidetes. Sufiksrite õigekiri eri sõnaliikidesse kuuluvates sõnades. Sõnalõppude õigekiri eri sõnaliikidesse kuuluvates sõna

**Interpunktsioon.** Kirjavahemärkide süsteem vene keeles. Vahemärkide funktsioonid. Üksikud ja paarisvahemärgid. Vahemärkide kombinatsioonid.

### 5. klass

**Ortograafia.** Õigekirja vahelduvad vokaalid ja konsonandid on juured (*раст-раиц-рос, лаг-лож*). Sõnalõppude õigekiri eri sõnaliikidesse kuuluvates sõnades. *н* ja *nn* eri sõnaliikidesse kuuluvates sõnades. Lahku- ja kokkukirjutamine ning sidekriipsu kasutamine eri sõnaliikidesse kuuluvates sõnades. *не* ja *ни* kokku- ja lahkukirjutamine eri sõnaliikidesse kuuluvate sõnadega. Täishäälikute õigekiri tähtede *ж, ш, ч, щ,* ja *ц* järel.

**Interpunktsioon.** Vahemärgid lihtlauses (mõttekriips aluse ja öeldise vahel, mõttekriips väljajäätelises lauses).

### 6. klass

**Ortograafia.** Määrsõnade õigekiri. Eessõnade, sidesõnade ja rõhumäärsõnade õigekiri. sõnade õigekirja eri osade kõne.

**Interpunktsioon.** Vahemärgid koondlausetes ning lausetes sõnadega, mis ei ole grammatiliselt lauseliikmetega seotud. Vahemärgid otsekõnega lausetes.

### 2.3.3. Õppetegevus II kooliastmes

Õpilane omandab teoreetilised teadmised foneetikast, leksikoloogiast ja fraseoloogiast, morfeemikast ja grammatikast vastavalt kooliastme õppesisule ning õpib neid kasutama lingvistilise analüüsi käigus ja kõnetegevuses.

#### **Kuulamine**

Õpilane õpib:

- 1) tähelepanelikult kuulama mitmesuguseid tekste ja neist õigesti aru saama;
- 2) täitma audioteksti põhjal mitut liiki ülesandeid;

- 3) järgima kaasvestleja suulisi juhiseid;
- 4) määrama audioteksti põhiidee, jätma meelde teksti sisu ning täitma ülesandeid õpetaja juhiste järgi;
- 5) ära tundma liigilt, stiililt ja žanrilt erinevaid suulisi tekste.

### **Suuline kõne**

Õpilane õpib:

- 1) jutustama teksti rohkem või vähem kokkusurutult;
- 2) jutustama loetust, nähtust ja kuuldust, suheldes paarides või rühmas;
- 3) kirjeldama ja võrdlema esemeid ning nähtusi;
- 4) vestlema mitmesugustes ametlikes ja mitteametlikes olukordades;
- 5) arutlema kuuldu ja loetu üle ning väljendama oma seisukohta;
- 6) esinema määratud rollis kooskõlas kõneetiketi normidega;
- 7) kasutama suulises kõnes ilmekaid keelevahendeid.

### **Lugemine**

Õpilane õpib:

- 1) teksti mõtestatult häälega lugema, järgides vene kirjakeele norme;
- 2) lugema teksti endamisi, määrama teksti teema, allteemad ja peamise mõtte, tegema vahet faktide ja arvamuste ning põhilise ja teisejärgulise info vahel;
- 3) lugema stilistiliselt suunitluselt ja žanrilt erinevaid tekste ning mõistma nende sisu;
- 4) tekstiga iseseisvalt töötama: esitama küsimusi ja neile vastama, järgima kirjalikke juhiseid;
- 5) mõistma ning edasi andma arvudes, abreviatuurides, tabelites, skeemides, diagrammides väljendatud infot;
- 6) leidma vajalikku materjali mitmesugustest kirjalikest allikatest ning kasutama sõnaraamatuid ja teatmeteoseid;
- 7) orienteeruma raamatu pealkirjas ja tinglikes tähistustes ning viiteaparatuuris.

### **Kirjutamine**

Õpilane õpib:

- 1) kirjutama etteütlust; kirjutama ümberjutustust kuuldu ja loetu põhjal;
- 2) koostama teksti kohta eri tüüpi plaane;

- 3) looma eri kõnetüüpidele vastavaid kirjalikke tekste, kasutades ilmekaid keelevahendeid;
- 4) kirjalikku teksti alustama ja lõpetama;
- 5) edasi andma teksti sisu, muutes ajavorme, pööret jne;
- 6) kirjalikku teksti korrigeerima ning vormistama.

### **Läbivad teemad:**

- „Tervis ja ohutus“
- „Keskkond ja jätkusuutlidareng“
- „Kultuuriline identiteet“

## **2.4. III kooliaste**

### **2.4.1. Õpitulemused III kooliastme lõpuks**

Põhikooli lõpetaja:

- 1) analüüsib vastavalt õppesisule kõigi keeletasandite ühikuid; kasutab omandatud keeleteadmisi oma kõneoskuse arendamiseks;
- 2) oskab analüüsida teksti sisu;
- 3) tunnetab tüübilt, stiililt ja žanrilt erinevate tekstide keelelist omapära;
- 4) loob ja mõistab tüübilt, stiililt ning žanrilt erinevaid suulisi ja kirjalikke tekste;
- 5) on omandanud redigeerimiskogemuse ning annab loodud tekstile hinnangu;
- 6) arvestab suhtluses öeldu eesmärki, kommunikatsiooni tingimusi ja adressaati, kasutab sobivaid keelevahendeid ning järgib kirjakeele norme;
- 7) hangib infot mitmesugustest allikatest (sh elektroonilistest), kasutab eri tüüpi sõnastikke ja muid vajalikke teatmeteoseid.

### **Kuulamine**

Põhikooli lõpetaja:

- 1) kuulates eri žanridesse kuuluvaid tekste, saab aru teksti sisust, tunnetab selle keelelist omapära ja stiilikuuluvust;
- 2) mõistab kuulatava teksti sisu, määrab teksti teema ja põhilise mõtte;
- 3) eristab vormilt (monoloog, dialoog, polüloog), kõnetüübilt (puhtad ja segatüübid) ning žanrilt (intervjuu, diskussioon, teadaanne) erinevaid suulisi tekste;



4) täidab audioteksti põhjal mitmesuguseid suulisi ülesandeid.

### **Suuline kõne**

Põhikooli lõpetaja:

- 1) jutustab lähteteksti ümber rohkem või vähem kokkusurutult;
- 2) formuleerib probleemi, väljendab ja argumenteerib oma arvamust, teeb järeldusi;
- 3) loob suulist teksti monoloogi ja dialoogi vormis, võttes arvesse olukorda ja adressaadi eripära ning kasutades sobivaid keelevahendeid;
- 4) järgib kirjakeele norme;
- 5) valdab kõnekultuuri.

### **Lugemine**

Põhikooli lõpetaja:

- 1) loeb ja analüüsib mitmesuguseid tekste;
- 2) eristab lugedes fakte ja arvamusi ning peamist ja teisejärgulist infot;
- 3) loeb keerukaid tabeleid, diagramme, skeeme ja tinglikke tähiseid ning kasutab neid oma teksti ette valmistades;
- 4) hangib teavet mitmesugustest kirjalikest allikatest.

### **Kirjutamine**

Põhikooli lõpetaja:

- 1) loob ja vormistab korrektselt eri tüüpi tekste, kasutades keelevahendite rikkust ning järgides keelenorme;
- 2) formuleerib probleemi kirjalikult, väljendab oma arvamust ja argumenteerib seda, teeb järeldusi;
- 3) kirjutab arutlevat, kirjeldavat ja jutustavat laadi kirjandeid;
- 4) kirjutab uurimuse ja lühiettekande teksti;
- 5) koostab referaadi, avalduse ning iseloomustuse;
- 6) hindab oma tekste koostades kriitiliselt internetis leiduvaid analoogseid tekste;
- 7) kirjutab õigesti õpitud ortogrammidega sõnu ning kirjavahemärgistab õigesti õpitud punktogrammidega lauseid;
- 8) on omandanud teksti redigeerimise oskuse.

## Läbivad teemad:

- „Tervis ja ohutus“
- „Keskkond ja jätkusuutlidareng“
- „Kultuuriline identiteet“
- „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“

### 2.4.2. III kooliastme õppesisu klassiti

III kooliastmes täiustatakse kõiki kõneoskuse liike ning taotletakse kommunikatiivse kompetentsuse saavutamist kõnetegevuse põhilistes valdkondades. Põhitähelepanu pööratakse mitmesuguste kõnevormide arendamisele konkreetsetes situatsioonides, oskusele kasutada keele kõigi tasandite vahendeid adekvaatseks eneseväljenduseks. Õpilased õpivad aru saama erinevatest tekstidest, sh tarbetekstidest, neid analüüsima ja looma.

#### 1. Üldteadmised vene keelest

##### 7.klass

Vene keel maailma teiste keelte seas. Slaavi keeled.

##### 8.klass

Keel kui arenev nähtus.

##### 9.klass

Keelesõnastike peamised liigid.

#### 2. Foneetika. Ortoeepia

##### 7. klass

Sõnarõhu rasked juhud. Ortoeepiasõnastikud.

##### 8. klass

Sõnarõhu rasked juhud. Ortoeepiasõnastikud.

##### 9. klass

Sõnarõhu rasked juhud. Ortoeepiasõnastikud.

#### 3. Morfoloogia

##### 7. klass

Tegusõna vormid.

**Kesksõna.** Kesksõna grammatilised tunnused. Tegusõna ja omadussõna tunnused kesksõnal. Oleviku ja mineviku kesksõnad. Aktiivi ja passiivi kesksõnad. Passiivi kesksõna täis- ja lühivormid. Kesksõnaühendid. Kesksõna süntaktilised funktsioonid.

**Gerundium (*des-* vorm).** Gerundiumi määr- ja tegusõnalised tunnused. Perfektiivne gerundium ja *des*-gerundium (imperfektiivne aspekt). Gerundiumiga sõnaühendid. Gerundiumi süntaktilised funktsioonid.

#### 8. klass

Iseseisvate ja abisõnade liigid.

#### 9. klass

Kesksõna kõnes kasutamise normid. Gerundiumi kõnes kasutamise normid.

### **4. Süntaks**

#### 7.klass

Alistusseose liigid (ühildumine, rektsioon, külgnemine). Sõnade ühendamise normid (leksikaalsed, grammatilised, stilistilised). Aluse tekstifunktsioonid. Liitõeldis (nimi- ja tegusõnaline). Õeldise tekstifunktsioonid. Lause kõrvalliikmed: täiend (ühilduv, mitteühilduv; lisand), sihitis (otse- ja kaudsihitis), määruse liigid.

#### 8.klass

Täis- ja väljajätelised laused. Kahe ja ühe pealiikmega laused. Ühe pealiikmega lausete tüübid. Lihtlause laiendamine (samaliigilised lauseliikmed, lauselühendid, sõnad ja konstruktsioonid, mis lauseliikmete hulka ei kuulu). Samaliigilised lauseliikmed. Lauseliikmete (täiendi, lisandi, määruse, sihitise) kirjavahemärkidega eraldamine. Kaudne kõne. Otse- ja kaudkõnega lausete sünonüümsus. Tsiteerimisviisid.

#### 9.klass

Liitlause. Alistuse ja rinnastuse mõiste kõrvutavalt seosetüüpidega sõnaühendis. Rindlaused, põimlaused, sidesõnata liitlaused. Ühetüübiliste ja erinevate seoseliikidega liitlaused.

### **5. Tekst**

#### 7. klass

Teksti funktsioonid. Teksti liigid: arutlev kirjand, kirjeldav ja jutustav kirjand, referaat, uurimus, projekt, teadaanne, avaldus, iseloomustus, diskussioon, esinemine antud teemal. Suuliselt esitatava teksti - kõne liigid. Kirjandusliku lugemise temaatika 7. klassis: Inimese kõlbelised kohustused. Isiksuse sotsiaalsed hüpostaasid (palged). Kangelane läbi ajaloo.

Sotsiaalselt aktsepteeritav piirkäitumine. Murdemomentide tähendus inimese isiksuse ja iseloomu kujunemisel. Lüüriline kangeline – poeedi „teisik“. Eetilised konfliktid.

### 8. klass

Lausete ja tekstiosade vaheliste mõtteseoste väljendamise vahendid. Mõttesiirded lausete ja tekstiosade vahel. Lausete grammatilised seosed. Eneseväljendamise arendamine, kasutades erinevaid teksti ja suulise esinemise liike. Teksti liigid: essee, doklad

Kirjandusliku lugemise temaatika 8. klassis: Looming kui maailma ümberkujundamise viis. Isiksuse kõlbeline väarikus. Inimese vastutus maailma eest, milles ta elab. Inimene ja loodusmaailm. Täiskasvanuks saamine.

### 9. klass

Tekstid elektroonilises keskkonnas. Eneseväljendamise arendamine, kasutades erinevaid teksti ja suulise esinemise liike. Kirjandusliku lugemise temaatika 9. klassis: Looming kui maailma ümberkujundamise viis. Ajalugu läbi kirjanike ja luuletajate silmade. Inimene sõja- või eriolukorras. Inimene kiiresti muutuv maailmas. Kunst, loodus, armastus kui inimelu ühed kõrgemad väärtused.

Huumor. Iroonia. Satiir.

## **6. Ortograafia ja interpunktsioon**

### 7. klass

**Ortograafia.** Sufiksrite õigekiri eri sõnaliikide sõnades. Sõnalõppude õigekiri eri sõnaliikide sõnades. **Interpunktsioon.** Lauseliikmete kirjavahemärkidega eraldamise reeglid.

### 8. klass

**Ortograafia.** *h* ja *hh* õigekiri eri sõnaliikide sõnades. *ne* kokku- ja lahkukirjutamine kesksõnade ning gerundiumiga.

**Interpunktsioon.** Kirjavahemärgid lauseliikmetega grammatiliselt sidumata sõnade puhul. Võrdlustarindid.

### 9. klass

**Ortograafia.** Eessõnade ja sidesõnade õigekiri.

**Interpunktsioon.** Kirjavahemärgid liitlauses: rindlauses, põimlauses, sidesõnata lauses ning erinevate seoseliikidega liitlauses. Mõiste autori kirjavahemärgid.

### 2.4.3. Õppetegevus III kooliastmes

Õpilane omandab teoreetilised teadmised foneetikast, leksikoloogiast ja fraseoloogiast, morfeemikast, grammatikast vastavalt kooliastme õppesisule ning õpib neid kasutama lingvistilises analüüsis ja kõnes.

#### **Kuulamine**

Õpilane õpib:

- 1) sihipäraselt kuulama mitmesuguseid tekste;
- 2) kuuldu põhjal eristama peamist infot, probleemi ja olulisi seisukohti;
- 3) andma kuuldule hinnangut ning väljendama kõneaine kohta oma arvamust.

#### **Suuline kõne**

Õpilane õpib:

- 1) end suuliselt väljendama, arvestades suhtlusolukorda;
- 2) esitama küsimusi ja neile vastama ning reageerima kaasvestleja repliikidele;
- 3) osalema diskussioonides mitmesugustel teemadel, väljendama ja põhjendama oma arvamust;
- 4) avama erinevates stiilides ja žanrides tekstide sisu;
- 5) selgitama tarbetekstidest saadud infot;
- 6) esinema lühiettekandega.

#### **Lugemine**

Õpilane õpib:

- 1) mõtestatult lugema mitmesuguseid tekste;
- 2) määrama teksti peamist mõtet, eristama fakte arvamustest ja olulist infot teisejärgulisest;
- 3) mõistma tarbetekstide otstarvet, suhtuma infosse kriitiliselt.

#### **Kirjutamine**

Õpilane õpib:

- 1) formuleerima kirjalikult probleemi, põhiseisukohti ja järeldusi;
- 2) looma mitmesuguseid kirjalikke tekste, arvestades situatsiooni ja adressaati, kasutades sobivaid keelevahendeid ning järgides ortograafia- ja interpunktsioonireegleid;
- 3) andma kirjapandule oma hinnangut ning seda põhjendama;

4)kirjutama referaati, projekti ja uurimust, kasutades tsitaate, viiteid, kirjanduse loetelu jne;

5)teadlikult järgima õpitud ortograafia- ja interpunktsioonireegleid;

6)redigeerima ja vormistama teksti;

7)kasutama mitut liiki teatmekirjandust, sealhulgas internetiallikaid.

Õpe tervikuna peab olema orienteeritud reaalsele elusituatsioonidele ning õpilasi iseseisvaks eluks ette valmistama. Vene keele õppimisel omandatud teadmiste ja oskuste kokkuvõtva hindamise vormiks võib olla kompleksne töö, mis koosneb ülesannetest teksti sisu ja keele kohta, lingvistilistest ülesannetest ning lühikirjandist.

**Läbivad teemad:**

- *„Kultuuriline identiteet“*
- *„Keskond ja jätkusuutlik areng“*
- *„Tervis ja ohutus“*
- *„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“*
- *„Teabekeskond“*

### 3. KIRJANDUS (VENE KEELES)

---

#### 3.1. Üldalused

##### 3.1.1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Põhikooli kirjandusõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) loeb eakohast ilukirjandust ja arendab oma lugemisoskust, omandab püsiva lugemisharjumuse kui maailma ja iseenda mõistmise vahendi;
- 2) väärtustab kirjandust oma rahvuskultuuri olulise osana, tutvub eri rahvaste kirjanduse ja kultuuriga;
- 3) mõistab ilukirjanduse kujundlikku keelt, rikastab oma sõnavara, arendab suulist ja kirjalikku väljendusoskust;
- 4) arendab oma loomevõimeid ja suhtub lugupidamisega loometöösse;
- 5) kujundab kirjanduse abil oma esteetilisi ja eetilisi väärtushoiakuid;
- 6) laiendab oma silmaringi, rikastab mõtte- ja tundemaailma;
- 7) annab iseseisvaid hinnanguid, sõnastab ja esitab oma mõtteid;
- 8) hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt erinevaid infoallikaid.

##### 3.1.2. Õppeaine kirjeldus

Kirjandus peegeldab inimkonna vaimset kogemust ja maailma mitmekesisust kunstilistes kujundites.

Sellest tuleneb vajadus arendada õpilastel oskust sügavalt tungida teksti mõttesse, mõista loetu problemaatikat ja analüüsida iseseisvalt kirjandusteost, tuginedes vajalikele ajaloolis-kirjanduslikele ning teoreetilistele teadmistele. Õpetaja korraldatud õppe-tunnetustegevuses laiendavad õpilased oma arusaamist ümbritsevast maailmast. Kirjandusliku teksti analüüs aitab õpilasel seostada oma üleelamisi teose kangelaste üleelamistega, rikastab sisemaailma, kujundab esteetilist maitset. Olulist tähelepanu pööratakse ka oskuse kujunemisele tõlgendada kirjanduslikku teksti teose isiksusliku vastuvõtu alusel. Praktilise analüüsi ja tõlgendamise ühendamine võimaldab kujundada kirjandusteose vastuvõtu emotsionaal-hinnangulist kogemust, kasvatada kultuurset lugejat, kes suudab ära tunda tõelise kunstiteose. Kaasaelamine kui kangelase käitumise mõistmise viis arendab õpilase emotsionaalset sfääri.

Prioriteetne on vene kirjanduse, sealhulgas rahvaluule käsitlemine. Mitmekultuurilisuse, sallivuse ning lugupidava suhtumise kujundamine teistesse rahvuskultuuridesse eeldab

armastust ja austust oma rahvuskultuuri vastu ning arusaamist tema kohast maailma kultuuripärandis. Vene kirjanduse kõrval käsitletakse ka eesti ja väliskirjanike teoseid, mis peaks soodustama erinevate rahvuskirjanduste seoste ja vastastikuse mõju mõistmist ning üldinimlike väärtuste omaksvõttu.

Kirjandusteoste valiku põhikriteeriumideks on kunstiväärtus, humanistlik suunitlus ning positiivne mõju õpilase isiksusele, teoses püstitatud probleemide aktuaalsus õpilaste kõlbeliseks kasvatamiseks ning sallivuse kujundamiseks. Kirjandusteoseid lugemiseks ja tunnis käsitlemiseks valides tuleb silmas pidada ka õpilaste eagrupi psühholoogilisi ja intellektuaalseid võimeid ning huve, teoste suhestumist õpilaste elukogemusega ning õpilastele arutamiseks sobivaid teemasid ja probleeme. Samuti on oluline käsitletavate kirjandustekstide žanriline mitmekesisus, arvestada tuleb ka õppesisus esitatud teoste loendit.

Kirjanduse ainekava on üles ehitatud probleemilis-temaatilisel printsiibil, mis eeldab käsitletavate kirjandusteoste problemaatika mõistmist, oma suhtumise kujundamist neisse probleemidesse, osalemist diskussioonis loetu üle, teiste arvamuse arvestamist ning oma isikliku arvamuse argumenteeritud kaitsmist. Kirjandusteose kui kunstiteose mitmeplaanilisuse tõttu võib iga kirjandusteksti vaadelda läbi erinevate probleemide prisma, mis võimaldab ka tagasipöördumist varem käsitletud probleemide juurde.

Kirjandusteoste käsitlemine põhikoolis põhineb kreatiivsuse, kommunikatiivsuse ja stadiaalsuse põhimõttel. Kreatiivsuse põhimõte eeldab tegevuslikku lähenemist kirjandusteosele, kusjuures põhirõhk on õpilaste loomingulise potentsiaali igakülgsel arendamisel. Kommunikatiivse lähenemise raames vaadeldakse õpet dialoogilise protsessina, milles õpilane on täisväärtuslik osaleja. Ka kirjandusteose kunstilist vastuvõttu mõistetakse kui kommunikatiivset tegevust. Kirjandusteoste käsitlemise stadiaalsuse põhimõte eeldab õppimise igas etapis selliste didaktiliste ülesannete rakendamist, mis vastavad õpilaste esteetiliste vajaduste ning loominguliste võimaluste tasemele.

Kirjandusteoste käsitlemise protsessis omandavad õpilased vajalikud ajaloolis-kirjanduslikud teadmised ning õpivad tundma ja kasutama kirjandusmõisteid.

Õppetegevuse spetsiifilised valdkonnad on teksti lugemine, teksti ümberjutustamine, teksti mõtestamine ja analüüs, kujundliku mõtlemise ja keele ilmekuse arendamine ning loominguline tegevus (loovtööde kirjutamine ja esinemine kuulajaskonna ees).

### **3.1.3. Õppetegevus**

Õppetegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

1) peetakse silmas õppekava alusväärtusi, üldpädevusi, õppeaine eesmäärke ja õpitulemusi ning



toetatakse lõimingu teiste õppeainete ja läbivate teemadega;

2) jälgitakse, et õpilaste õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevuseks;

3) võimaldatakse õppimist individuaalselt ja koos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ja iseseisvateks õppijateks;

4) arvestatakse õpilaste individuaalseid iseärasusi ning kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille iseloom ja raskusaste võimaldavad õpilastel sobiva pingutustasemega õppida;

5) kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi, õppematerjale ja -vahendeid;

6) laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, muuseum, näitus, raamatukogu;

7) kasutatakse mitmekesist õppemetoodikat, sh aktiivõppemeetodeid: esitamine, rollimäng, loovtöö kirjutamine, arutelu, diskussioon, väitlus, õpimapi ja uurimistöo koostamine;

8) rakendatakse õppetegevust toetavaid ja mitmekesistavaid õppevorme (sh raamatukogutunnid, ekskursioonid kirjanikega seotud paikadesse ning keele ja kirjandusega seotud asutustesse, kohtumised kirjanikega, loomekonkursid, kirjandusolümpiaadid, projektõpe), pidades oluliseks koosõppimise kaudu sotsiaalse kompetentsuse saavutamist ja infoühiskonna võimaluste paljusust.

#### **3.1.4. Hindamine**

Õpitulemused on kindlaks määratud kahel tasemel: üldised õpitulemused ja õppetegevuse liikide järgi eritletud õpitulemused. Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste) ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekava taotletavatele õpitulemustele. Õpitulemuste hindamisel kasutatakse sõnalisi hinnanguid ja numbrilisi hindeid. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ja vastavuses õpitulemustega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid.

#### **3.1.5. Füüsiline õpikeskkond**

1. Valdav osa õpet toimub klassis, kus saab mööblit sobivalt ümber paigutada liikumisega seotud tegevusteks (nt dramatiseeringud, õppemängud), rühmatöökaks ning ümarlauavestlusteks.

2. Klassiruumis kasutatakse õigekeelsussõnaraamatuid ja võõrsõnade leksikoni.

3. Tunde peetakse vajaduse korral arvutiklassis, kooli raamatukogus ning väljaspool kooli.

## **3.2. II kooliaste**

### **3.2.1. Õpitulemused II kooliastme lõpuks**

6. klassi lõpetaja:

- 1) on omandanud ilmeka lugemise tehnika, loeb ladusalt ja arusaamisega jõukohase keerukusega teksti;
- 2) koostab loetu kohta plaani ja jutustab selle alusel ümber sisu, avaldab arvamust loetu kohta;
- 3) määrab kunstiteose teema, idee ja kompositsiooni;
- 4) näeb autoripositsiooni suhtumises kujutatud kangelastesse ja sündmustesse;
- 5) iseloomustab tegelasi, võrdleb neid;
- 6) määrab loetud teose žanri ja liigi, selgitab keeleliste vahendite rolli kunstilises tekstis;
- 7) suudab läbielatud ja nähtust teadlikult ja emotsionaalselt kõnelda ja kirjutada;
- 8) kasutab sõnaraamatuid, raamatukogukataloogi ja internetti vajaliku info saamiseks.

### **3.2.2. Õppevaldkondade õpitulemused II kooliastmel ning õppesisu ja -tegevused klassiti**

#### **1. Lugemine**

6. klassi lõpetaja:

- 1) on läbi lugenud vähemalt 8 eri žanrisse kuuluvat kirjandusteost (raamatut);
- 2) loeb kirjandusteksti ladusalt ja mõtestatult;
- 3) teab loetud teose autorit, sisu ja tegelasi;
- 4) tutvustab loetud teost ning kõneleb oma lugemismuljetest ja -elamustest.

#### **Õppesisu ja -tegevused 4. klassis**

Lugemise eesmärgistamine. Lugemiseks valmistumine, keskendunud lugemine. Lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine. Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine.

#### **Õppesisu ja -tegevused 5. klassis**

Lugemise eesmärgistamine. Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Lugemirõõm. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

## **Õppesisu ja -tegevused 6. klassis**

Eesmärgistatud ülelugemine. Oma lugemise jälgimine ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine. Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassi-kaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

### **2. Ümberjutustamine**

6. klassi lõpetaja:

- 1) jutustab loetud tekstist kokkuvõtlikult;
- 2) jutustab loetud tekstist koostatud plaani järgi.

## **Õppesisu ja -tegevused 4. klassis**

Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi. Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Aheljutustamine. Iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine.

## **Õppesisu ja -tegevused 5. klassis**

Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi. Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Jutustamine piltteksti (foto, koomiks) põhjal. Fantaasialoo jutustamine.

## **Õppesisu ja -tegevused 6. klassis**

Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi. Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega. Iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine. Jutustamine piltteksti (foto, illustratsioon, karikatuur, koomiks) põhjal. Fantaasialoo jutustamine.

### **3. Teksti mõtestamine ja analüüs**

6. klassi lõpetaja:

- 1) koostab kirjandusteksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu;
- 2) määrab teksti põhiteema ja idee;
- 3) eristab pea- ja kõrvaltegelasi;
- 4) toob välja teose tegelaste vahelise konflikti ja selle tekkepõhjused;

5) avaldab isiklikku arvamust loetud teose kohta, põhjendab seda näidetega tekstist ja isiklikust elust.

#### **Õppesisu ja -tegevused 4. klassis**

Küsimuste koostamine: fakti- ja fantaasiaküsimused. Küsimustele vastamine tekstinäitega või oma sõnadega. Teksti kavastamine: kavapunktid väidete ja märksõnadena. Lõikude kesksete mõtete otsimine. Teksti teema sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Illustratiivsete näidete (nt iseloomulike detailide) otsimine tekstist. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Oma mõtete, tundmuste, lugemismuljete sõnastamine. Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine. Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Sündmuste järjekord.

#### **Õppesisu ja -tegevused 5. klassis**

Küsimuste koostamine: fakti- ja fantaasiaküsimused. Küsimustele vastamine tekstinäitega või oma sõnadega. Teksti kavastamine: kavapunktid väidete ja märksõnadena. Lõikude kesksete mõtete otsimine. Teksti teema sõnastamine. Tegelasete probleemi leidmine ja sõnastamine. Teose sündmustiku ja tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga. Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, tegelase muutumise, tegelastevaheliste suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine, käitumise põhjendamine. Tegelasrühmad. Tegelasetevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendamisteed. Loomamuinasjutu tüüptegelased.

#### **Õppesisu ja -tegevused 6. klassis**

Küsimustele vastamine tsitaadiga (tekstilõigu või fraasiga), teksti abil oma sõnadega, peast. Teksti kavastamine: kavapunktid küsi- ja väitlausestena, märksõnadena. Lõikude kesksete mõtete otsimine ja peamõtte sõnastamine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Illustratiivsete näidete (nt tsitaatide, iseloomulike detailide) otsimine tekstist. Detailide kirjeldamine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Loetu põhjal järelduste tegemine. Oma mõtete, tundmuste, lugemismuljete sõnastamine. Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine. Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine.

Sündmuste järjekord. Sündmuste põhjus-tagajärg-seosed. Minajutustaja kui loo edastaja. Tegelasete probleemi leidmine ja sõnastamine. Teose sündmustiku ja tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga. Tegelase muutumise, tegelastevaheliste suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine, käitumise põhjendamine. Tegelasrühmad. Tegelasetevaheline

konflikt, selle põhjused ja lahendamisteed. Looma- ja imemuinasjutu tüüptegelased

#### 4. Kujundliku mõtlemise arendamine ja töö keele ilmekusega

6. klassi lõpetaja:

- 1) tunneb kirjanduse kujutus- ja väljendusvahendeid: epiteedid, hüperboolid, metafoorid, isikustamine, võrdlused; tunneb mõisteid *riim* ja *värsimõõt*;
- 2) kasutab oma tekstides kirjanduse kujutus- ja väljendusvahendeid.

#### **Õppesisu ja -tegevused 4. klassis**

Epiteedi ja võrdluse äratundmine ja kasutamine. Valmi mõistukõnne arusaamine. Koomilise leidmine tekstist. Riimide leidmine ja loomine. Luuletuse rütmi ja kõla tunnetamine.

#### **Õppesisu ja -tegevused 5. klassis**

Epiteedi ja võrdluse äratundmine ja kasutamine. Algriimi leidmine rahvalauludest. Algriimi kasutamine oma tekstis. Luuleteksti tõlgendamine. Valmi tunnused. Koomiline ja mittekoomiline.

#### **Õppesisu ja -tegevused 6. klassis**

Epiteedi ja võrdluse äratundmine ja kasutamine. Lihtsamate sümbolite seletamine. Tegelasõne varjatud tähenduse mõistmine. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine, selle võrdlev ja eristav seostamine tänapäeva elunähtustega. Riimide leidmine ja loomine. Luuletuse rütmi ja kõla tunnetamine. Luuleteksti tõlgendamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.

### 5. Loominguline tegevus ja esinemine

6. klassi lõpetaja:

- 1) kirjutab eriliigilisi omaloomingulisi töid, sh kirjeldavat ja jutustavat teksti ning lühiarvamust loetud teose kohta;
- 2) esitab peast luuletuse, lühikese proosateksti või näidendi rolliteksti;
- 3) esitab kaaslastele omaloodud teksti.

#### **Õppesisu ja -tegevused 4. klassis**

Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Esemel, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse, tunnete kirjeldamine. Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid, nt loomamuinasjutu, seiklus- või fantaasiajutu, tekke- või seletusmuistendi, loomtegelase, või kirjandusliku tegelase kirjelduse, ette antud riimide põhjal

või iseseisvalt luuletuse, sündmustiku või tegelasega seotud kuulutuse, loole uue või jätkuva lõpu, kirja mõnele teose tegelasele või tegelasrühmale, algustähekordustega naljaloo, luuletuse põhjal samasisulise jutu või muud sellist.

Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?) Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine.

### **Õppesisu ja -tegevused 5. klassis**

Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Jutustamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine. Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid, nt loomamuinasjutu, seiklus- või fantaasiajutu, tekke- või seletusmuistendi, loomtegelase, või kirjandusliku tegelase kirjelduse, ette antud riimide põhjal või iseseisvalt luuletuse, sündmustiku või tegelasega seotud kuulutuse, loole uue või jätkuva lõpu, kirja mõnele teose tegelasele või tegelasrühmale, algustähekordustega naljaloo, luuletuse põhjal samasisulise jutu või muud sellist.

Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?) Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid. Luuleteksti esitamine peast. Rollimäng, rolliteksti esitamine.

### **Õppesisu ja -tegevused 6. klassis**

Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Esemel, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse, tunnete kirjeldamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ja selle väljendamine. Jutustamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine. Teemamapp tänapäeva kultuurinähtuste või kultuurilooliste isikute kohta. Teemamapi vorm (mapp, karp, CD vms), sisu ja vormistamine. Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid, nt imemuinasjutu, tõsielu- või fantaasiajutu, hiiu- või vägilasmuistendi, mälestusloo, kirjandusliku tegelase või looduskirjelduse, vanasõna(de) või kõnekäändude põhjal jutukese, ette antud riimide põhjal või iseseisvalt luuletuse, teose või kujuteldava tegelase päevikulehekülje, loo sündmustiku edasiarenduse, tegelastevahelise dialoogi, kirja mõnele teose tegelasele või tegelasrühmale, luuletuse põhjal samasisulise jutu või muud sellist.

Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?) Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid. Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina).

## Ajaloolis-kirjanduslikud teadmised ja mõisted II kooliastmes

Ajaloolis-kirjanduslikud teadmised hõlmavad põhiandmeid autorite, kõnealuste teoste loomise ajastu ning neis kujutatud aja kohta.

Kirjandus kui sõnakunst - üks maailma mitmekesisuse ja inimkonna elukogemuse peegeldamise vorme. Suuline rahvalooming, rahvaluule žanrid: muinasjutt, vanasõna, kõnekäänd, mõistatus, legend (pärimus). Müüdid. Muinasjuttude liigid: imemuinasjutt, olustikuline muinasjutt, loomamuinasjutt. Kunstmuinasjutt. Uus žanr - fantaasia.

Kunstiteose teema ja idee. Süžee ja faabula. Kompositsioon.

Eepos, lüürika, draama. Kirjandusžanrid: jutustus, novell, valm, poem. Näidend, tegelased, repliik. Looduskirjeldus, interjäär, portree. Kunstiline detail. Luulekeele iseärasused. Kahesilbiline värsijalg. Kujutus- ja väljendusvahendid: epiteet, võrdlus, metafoor, isikustamine, hüperbool. Allegooria.

Huumor ja satiir.

### **Kirjandusteoste valik II kooliastmes**

Teisel kooliastmel on kirjandusõpetuse keskmes üksikteosed. Loetavad ja tundides käsitletavad kirjandusteosed esindavad kirjanduse eri liike ja žanre, klassikat ja tänapäevakirjandust ning valitakse vene, eesti ja väliskirjanike teoste hulgast. Kõik käsitletavad teosed kajastavad üldinimlikke väärtusi. Koos kirjandusteoste kangelastega mõistab laps, mis on headus ja õiglus, au ja südametunnistus, patriotism ning armastus inimese ja looduse vastu. Kirjandusteoste valikul arvestatakse ka järgmisi sel kooliastmel arutamiseks sobivaid teemasid ja probleeme.

### **Peamised teemad ja probleemid arutamiseks II kooliastmes**

Raamatu roll inimese elus. Kirjandus kui sõnakunst. Kirjandus ja teised kunstiliigid. Kultuuride mitmekesisus. Lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja rahvastesse. Erinevused ja sarnasused kommetes, traditsioonides, usus.

Hea ja kurja probleem. Kõlbelise ideaali väljendumine suulises rahvaloomingus. Ustavus, julgus, tööarmastus, õiglus, arukus rahva ettekujutustes. Elulaadi, elukogemuse, elutarkuse peegeldumine rahvaluuleteostes.

Kõlbeline jõud kokkupuutes inimlike pahedega. Usk õigluse võidusse. Väline ja sisemine ilu. Eluvaate valik: elada endale või teha rõõmu teistele. Eluraskuste ületamine - headuse ja õigluse võidu kohustuslik tingimus?

Ajalooepohhide eripära peegeldamine. Ajalooline sündmus kui rahvusliku uhkuse aine. Minevik, tänapäev, tulevik. Elu ja sünged küljed. Oma isikliku väärtuse tunnetamise probleem.

Inimese vastutus kodumaa saatuse, oma käitumise ja tehtud otsuste eest. Argus ja lipitsemine kui ajatu nähtus. Kirjandusteoste teemade mitmekesisus. Kõlbelisuse poeetilised tunnid. Inimlik tänulikkus ja tänamatus. Kasvatamatud ja harimatud meie keskel. Teod kui inimese väärtuse mõõt. Üksinduse probleem.

Kodumaa poeetiline kujund. Kodumaa looduse ilu. Inimese ja looduse harmoonia. Idee inimese ja looduse ühtsusest. Loodusesse säästva suhtumise vajalikkus. Suhtumine loomadesse kui kõlbelisuse mõõt. Inimese vastutus loodushoiu eest.

Perekond, suhted pereliikmete vahel. Põlvkondade järjepidevuse idee.

Sõprus ja osavõtlikkus. Õiglase ja ebaõiglase maailma tunnetamine. Lugeja kaasatundmine ja kaasaelamine kui enese tunnetamine ja kasvatamine. Karakterite omapära ja nende kokkupõrge. Enesesalgavuse ja vastastikuse abi osutamine ohumomendil kui täiskasvanulikkuse tunnus. Rõõm tehtud tööst.

Koolielu läbi huumoriprisma.

## **Rahvaluule II kooliastmes**

Müüdid (1-2).

Vene muinasjutud. Eesti muinasjutud.

Mõistatused. Vanasõnad ja kõnekäänud.

Tallinna legendid.

## **Teoseid terviklikuks lugemiseks II kooliastmes**

Eesti legendid: „Kuidas asutati Tallinn“, «Olevi kirik», «Kui sulane Kalevi alates Vanapagana põgenes», «Linda kivi». Konstantin Paustovski «Soe leib». Liirika: A.Fet. F. Tjutšev, A. Puškin, M.Lermontov. Antoine de Saint-Exupéry „Väike prints“, Ezop. Hans Christian Andersen „Tigu ja roosipõõsas“, Leonid Andrejev „Kussaka“, Ivan Bunin „Esimene äike“, Vsevolod Garšin „Muinasjutt kärnkonnast ja roosist“, Nikolai Gogol „Maiöö“ või „Uppunu“, „Lugu sellest, kuidas Ivan Ivanovitš läks tülli Ivan Nikiforovitšiga“ (katkendid), Harri Jõgisalu „Rästik“, „Vaikne hommik“, Rudyard Kipling „Kass, kes kõndis omapäi“, Ivan Krõlovi valmid, Aleksandr Kuprin „Valge puudel“, Mihhail Lermontov „Mtsõri“, Vladimir Nabokov „Malts“, Juri Oleša „Kolm paksu“, Konstantin Paustovski „Korvitäis kuusekäbisid“, „Kass-varas“, „Vana kokk“, Mihhail Prišvin „Päikese varaait“, Aleksandr Puškin „Muinasjutt surnud tsaaritarist ja seitsmest vägilasest“, „Dubrovski“, Jaan Rannap „Koolikärbes“, Mark Twain „Tom Sawyeri seiklused“, Lev Tolstoi „Lapse jõud“, „Kaukaasia vang“, Ivan Turgenev „Bežini aas“, „Poisikesed“, Jevgeni Švarts „Alasti kuningas“, „Muinasjutt kaotatud ajast“, Eduard Wilde



„Tähepoiss“.

Kooliastme vältel loeb õpilane läbi vähemalt 8 teost eeltoodud loendist. Lähemalt tutvustatakse järgmisi autoreid: Ivan Krõlov, Aleksandr Puškin, Mihhail Lermontov, Nikolai Gogol, Lev Tolstoi, Ivan Turgenev, Anton Tšehhov, Mark Twain, Ernest Seton-Thompson, Jaan Rannap, Harri Jõgisalu või teised.

#### **Läbivad teemad:**

- „*Tervis ja ohutus*“
- „*Keskkond ja jätkusuutlik areng*“
- „*Kultuuriline identiteet*“
- „*Elukestev õpe ja karjääri planeerimine*“
- „*Teabekeskond*“

### **3.3. III kooliaste**

#### **3.3.1. Õpitulemused III kooliastme lõpuks**

Põhikooli lõpetaja:

- 1) on lugenud eakohast erižanrilist ilukirjandust, kujundanud selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning arendanud lugejaoskusi;
- 2) mõistab käsitletud kirjandusteoste ideelis-kunstilisi iseärasusi ja iseloomustab nende žanrilist eripära;
- 3) märkab kirjandustekstis õpitud kõnekujundeid/troope, selgitab nende rolli tekstis ning kasutab neid oma tekstides;
- 4) avaldab arvamust loetud teoste kohta, iseloomustab teoste põhiprobleematikat arutluselementidega kirjandis või arvustuses;
- 5) loeb ilmekalt kirjandusteoseid (või katkendeid), järgides kirjakeelse häälduse norme;
- 6) iseloomustab üldjoontes õpitud kirjandusvoole ja -suundi, kõrvutab vene ja maailmakirjanduse temaatiliselt lähedasi teoseid;
- 7) kasutab kooli ja linna raamatukogusid ning internetti teabe otsimiseks etteantud teemal ning omal valikul vastavalt vajadusele.

### **3.3.2. Õppevaldkondade õpitulemused III kooliastmel ning õppesisu ja -tegevused klassiti**

#### **1. Lugemine**

Põhikooli lõpetaja:

- 1) kirjutab eriliigilisi omaloomingulisi töid, sh kirjeldavat ja jutustavat teksti ning lühiarvamust loetud teose kohta;
- 2) esitab peast luuletuse, lühikese proosateksti või näidendi rolliteksti;
- 3) esitab kaaslastele omaloodud teksti.

#### **Õppesisu ja -tegevused 7. klassis**

Lugemise iseseisev eesmärgistamine. Kiire ja aeglane lugemine, ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud ülelugemine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine. Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

#### **Õppesisu ja -tegevused 8. klassis**

Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine. Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

#### **Õppesisu ja -tegevused 9. klassis**

Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

## 2. Ümberjutustamine

Põhikooli lõpetaja:

- 1) jutustab kokkuvõtlikult loetud teose sisust;
- 2) oskab loetut ümber jutustada eri konkreetsuse astmel ja eri vaatepunktist.

### **Õppesisu ja -tegevused 7. klassis**

Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Loo jutustamine: jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi. Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine.

### **Õppesisu ja -tegevused 8. klassis**

Loo jutustamine: jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või erinevat liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi. Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine.

### **Õppesisu ja -tegevused 9. klassis**

Loo jutustamine: jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või erinevat liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi. Tutvumine elektroonilise meedia (raadio, televisioon, internet) erinevate jutustamisviisidega.

## 3. Teksti mõtestamine ja analüüs

Põhikooli lõpetaja:

- 1) leiab teostes võtmesündmused ja põhjuse-tagajärje seosed;
- 2) iseloomustab teose tegelasi;
- 3) toob välja tegelaste karakteriseerimise erinevad viisid;
- 4) määrab autori suhtumise teose tegelastesse;
- 5) määrab autori suhtumise teoses kujutatud sündmustesse;
- 6) määrab teose põhiprobleemid ja idee;
- 7) arutleb klassikaaslastega loetud teose üle, avaldab ja põhjendab oma isiklikku arvamust.

## **Õppesisu ja -tegevused 7. klassis**

Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja fantaasiaküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga või teksti toel oma sõnadega. Teksti kavastamine: kavapunktid väitlausete ja märksõnadena. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine. Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine. Loetu põhjal järelduste tegemine. Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine. Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine. Tegelasrühmade konflikt ja konflikti gradatsioon. Erinevate teoste peategelaste võrdlemine. Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Kirjanduse tüüptegelasi. Fantaasiakirjanduse ja naljandite tüüptegelasi. Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatu seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest.

## **Õppesisu ja -tegevused 8. klassis**

### Teose mõistmist toetavad tegevused

Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega või oma arvamusega, toetumata tekstile. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine. Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ja valiku põhjendamine. Probleemi olemuse-põhjuse-tagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine. Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine. Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. Tegelase sisekonflikti äratundmine. Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine, suhete analüüs. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmadevaheline konflikt ja konflikti gradatsioon. Erinevate teoste peategelaste võrdlemine. Kirjanduse

tüüptegelasi. Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjus-tagajärg-seoste leidmine. Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatu seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Tekstist filmilike episoodide leidmine. Filmi ja kirjandusteose võrdlemine.

### **Õppesisu ja -tegevused 9. klassis**

Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega või oma arvamusega, toetumata tekstile. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Konspekti koostamine. Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ja valiku põhjendamine. Probleemi olemuse-põhjuse-tagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine. Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine. Tegelas analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Lihtne ja keeruline tegelane. Tegelas suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. Tegelas sisekonflikti äratundmine. Tegelas vahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine, suhete analüüs. Tegelas tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmadevaheline konflikt ja konflikti gradatsioon. Erinevate teoste peategelaste võrdlemine. Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Teose rütm: ellipsi täitmine. Sündmuste põhjus-tagajärg-seoste leidmine. Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatu seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Teksti aja- või kultuuriloolise tähenduse uurimine.

### **4. Kujundliku mõtlemise arendamine ja töö keele ilmekusega**

Põhikooli lõpetaja:

- 1) leiab kirjandusteostest kõnekujundeid/troope (epiteet, võrdlus, metafoor, metonüümia, hüperbool, litootes) ning selgitab nende rolli kirjandustekstis;
- 2) kasutab kõnekujundeid oma tekstides.

### **Õppesisu ja -tegevused 7. klassis**

Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Võrdlus ja metafoor kõnekäändudes.

Mõistatuse kui sõnalise peitepildi äraarvamine ja loomine. Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise ja korduse tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Allegooria mõistmine. Piltluule kui piltkujundi tõlgendamine. Luuleteksti tõlgendamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.

### **Õppesisu ja -tegevused 8. klassis**

#### Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Võrdlus ja metafoor kõnekäändudes. Rahvalaulu elementide leidmine autoriluulest. Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine. Luuleteksti tõlgendamine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine. Müüdi tunnused. Tänapäeva folkloor ehk poploor.

### **Õppesisu ja -tegevused 9. klassis**

Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse, ellipsi ja inversiooni tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Allegooria ja allteksti mõistmine.

Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine. Luuleteksti tõlgendamine. Autori keelekasutuse omapära leidmine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.

## **5. Loominguline tegevus ja esinemine**

Põhikooli lõpetaja:

- 1) kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kokkuvõtvaid, jutustavaid, kirjeldavaid ja arutluselementidega tekste;
- 2) kirjutab kirjandusteose põhjal arutleva kirjandi, väljendades oma seisukohti ja põhjendades neid näidetega alustekstist või mujalt ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja nõudeid;
- 3) esitab peast luule-, proosa- või draamateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ning tekstitäpsust;
- 4) koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande.

### **Õppesisu ja -tegevused 7. klassis**

Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid: koha- või ajaloolise muistendi, valmi või allegoorilise loo, rahvalaulu, naljandi, mõistatusi, kõnekäändude põhjal naljaloo,

seiklusjutu, piltluuletuse, kirja ühelt tegelaselt teisele, tegelasele tegevusjuhendi, tekstis toimunud sündmuste eelloo, loo muudetud vaatepunktiga, puänteeritud loo, erinevate teoste peategelaste võrdluse, vaadatud filmi põhjal ühelauselise või pikema kokkuvõtte või soovituselise või muud sellist.

Omaloomingulised tööd (nt teemamapid) tänapäeva kultuurinähtuste ja kultuurilooliste isikute kohta. Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?) Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon.

Lugemissoovituselise jagamine klassikaaslastele, kasutades illustreerivaid katkendeid. Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina).

### **Õppesisu ja -tegevused 8. klassis**

Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid: ulme- või detektiivjutu, haiku või vabavärsilise luuletuse, näidendi, proosa- või luuleteksti dramatiseeringu, tegelase monoloogi, tegelase eluloo, tegelase seletuskirja, muudetud žanris teksti (nt luuletuse põhjal kuulutuse, uudisest jutustuse), lisatud repliikidega teksti, mina-vormis loo, detailide abil laiendatud loo, võrdluste- ja metafooriderikka teksti, loo ühest ja samast sündmusest traagilises ja koomilises võtmes, kirja teose autorile, teostest valitud ja kommenteeritud tsitaatide kogumiku, tsitaadi (moto) alusel kirjandi, või muud sellist. Omaloomingulised tööd (nt teemamapid) tänapäeva kultuurinähtuste ja kultuurilooliste isikute kohta.

Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?). Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja-vaatajaga. Miimika ja žestikulatsiooni jälgimine. Luuleteksti esitamine peast. Draamateksti esitamine ositi. Instseneeringu esitamine. Kirjandusteost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.

### **Õppesisu ja -tegevused 9. klassis**

Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid: regilaulu, kujundirikka luuletuse või miniatuuri, tegelase iseloomustuse või CV, tegelaste juhtlauseid, teise ajastusse paigutatud tegevustikuga loo, miljö kirjelduse, kirjandusteose probleemidest lähtuva arutluse, alustekstile sisulise vastandteksti, teatrietenduse, filmi või kirjandusteose arvustuse vms. Omaloomingulised tööd (nt lühiuurimused) tänapäeva kultuurinähtuste ja kultuurilooliste isikute kohta.

Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?). Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine

ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja-vaatajaga. Miimika ja žestikulatsiooni jälgimine. Teost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.

### **Ajaloolis-kirjanduslikud teadmised ja mõisted III kooliastmes**

Inimese isiksus on peamine loomingulise mõtestamise objekt kirjanduses. Kirjandusteos kui autori looming, kirjaniku fantaasia produkt.

Autori, jutustaja ja kirjandusliku kangelase vahetõde teoses. Mõisted *personaaž* ja *tegelane*.

Kirjandusteose personaaž ja tema prototüüp. Erinevused tegelaste konstrueerimisel (eepilise teose kangelane, ettekujutus *lüürilisest kangelasest* ja *rollilüürrikast*, tegelane draamas). Lüüriline kangelane, lüüriline subjekt ja teised luuleteose tegelased. Teose staatiline kompositsioon (personaažne struktuur). Antagonist ja protagonist. Autobiograafiline jutustus.

Tegelase karakteristika: sotsiokultuuriline, psühholoogiline, väline. Tegelase ajalooline ja kultuuriline tingitus. Tegelase „biograafia“ ja evolutsioon. Tegelase süžeealiste funktsioonide määramine, tegelaste vastastikuste suhete analüüs. Tegelaskõne (monoloog ja dialoog). Erinevate teoste tegelaskujude võrdlus (ajaloolis-kultuuriline, autoripoeetika võrdlus). Tegelase karakteri loomise vahendid: portree, autori iseloomustus, kõneline iseloomustus, olukorra kirjeldus jms. Draamateose tegelaste kujutamise iseärasused.

Mõiste *teose põhikonflikt*, põhikonflikti olemuse määramine (sotsiaalne, eetiline).

Kirjandusteose süžee, süžee elemendid. Lüüriline süžee, selle spetsiifika.

Proosateose kompositsioon, selle põhielemendid: ekspositsioon, sõlmitus, tegevuse areng, kulminatsioon, lahendus, epiloog. Kirjeldavad ja jutustavad elemendid, nende roll. Põhjuse-tagajärje seosed proosajutustuses.

Eri žanris teoste kunstispetiifika. Lühijutt. Novell. Jutustus. Ajalooline romaan/jutustus. Proosaluuletus. Lüüriline miniatuur.

Kunstiline ruum ja aeg poetilises tekstis. Teose ajaloolis-kultuuriline kontekst. Tekst kui kunstiline tervik.

Klassitsism. Romantism. Rahvusromantism. Romantiline kangelane. Realism kirjanduses. Ekspressionism kirjanduses.

Kirjandussuunad ja -rühmitused 20. sajandi alguse vene kirjanduses. Luulekeele uuenemine. Uusromantism, uusrealism. Sümbolism, akmeism, futurism. Allegooria. Sümbol. Poetilised arhaismid ja neologismid. Mõisted: luuletsükkel ja luuleraamat.



### **Kirjandusteoste valik III kooliastmes**

Ka kolmandal kooliastmel on tähelepanu keskmis üksikud kirjandusteosed, kuid suurenenud on ajaloolis-kirjanduslike ning kirjandusteoreetiliste teadmiste osakaal õppesises, mis suunab ka kirjandusteoste valikut. Loetavad ja tundides käsitletavat kirjandusteoste valitakse vene, eesti ja väliskirjanike teoste hulgast arvestusega, et oleks esindatud eri ajastud ja kirjandusvoolud ning

kirjanduse eri liigid ja žanrid. Kirjandusteoste valikul arvestatakse ka järgmisi sel kooliastmel arutlemiseks sobivaid teemasid ja probleeme.

### **Peamised teemad ja probleemid arutlemiseks III kooliastmes**

**Inimese kõlbelised kohustused.** Halastuse ja kaastunde probleem. Tunde ja kohuse konflikt. Isikliku kõlbelise valiku probleem. Kõlbelised ideaalid ja elutõde. Isiksuse kõlbeline väärikus.

**Täiskasvanuks saamine.** Sõbrad ja vaenlased. Enesetunnetuse esimesed kogemused. Alaealise suhted täiskasvanute ja eakaaslastega. Põlvkondade konflikt. „Murdemomentide“ tähendus inimese isiksuse ja iseloomu kujunemisel. Maailma tunnetamine kui katsumus. Inimese vastutus ümbritsevate ees. Pideva enesekasvatuse vajadus. Inimene lähedaste ringis. Peresisesed suhted. Perekond kui tõeliste inimlike väärtuste kese/keskpunkt.

**Isiksus ja ajastu.** Inimese vastutus maailma eest, milles ta elab. Kangelane ajaloo näo ees. Isiksuse sotsiaalsed hüpostaasid (palged). Patriotism ja vabadusearmastus. Isiklikud ja grupiväärtused. „Oma“ ja „võõra“ kokkupõrge. Inimese võõrandumine tänapäevamaailmas. Ajatud kõlbelised väärtused.

**„Oma“ ja „võõras“ kultuuris.** Kultuuride mitmekesisus. Rahvuslikud ja regionaalsed kultuurid.

Sallivus suhtumises üksteisest erinevatesse kultuurinähtustesse. Eri kultuuride esindajate kontaktide mitmekesisus. Erinevate rahvaste kombed ja uskumused. Austav suhtumine teistesse kultuuridesse.

Rahvuskultuuri eripära, tähendus selle kultuuri kandjatele. Eesti rahvuskultuuri traditsioonide, pärimuste ja kommete säilitamine ja arendamine.

**Looming kui maailma ümberkujundamise viis.** Kunst ja armastus kui inimelu kõrgeimad väärtused. Lüüriline teos kui isikliku maailmapildi peegeldus. Lüüriline kangelane - poeedi „teisik“. **Kodanikuühiskond ja rahvusvahelised suhted.** Mina kui Eesti ühiskonna täisväärtuslik liige; minu päritolu; mineviku, oleviku ja tuleviku seosed minu elus. Ajalooline mälu (ajaloolised sündmused ja traditsioonid, mis kujundavad/moodustavad/loovad ajaloolise järjepidevuse. Suhted teiste rahvustega (kontaktid eesti ja vene rahva esindajate vahel).

Sallivus ja austus teise vastu kui rahvusvaheliste kontaktide alus.

**Keskkond ja jätkusuutlik areng.** Keskkonnakaitse ülemaailmsed probleemid. Inimene ja loodusmaailm. Säästva ja austava suhtumise vajalikkus elusasse ja elutusse loodusesse. Looduslik tasakaal. Loodus kui üks inimelu kõrgemaid väärtusi.

**Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon.** Teabe otsimise ja edastamise võimalused tänapäeval.

Veebiressursid kui teabeallikas ja silmaringi laiendamise viis. Internet kui võimalike ohtude allikas (võrguportaalides käitumise probleemid, keelemõjud). Kino ja fotograafia kui ajaloo jäädvustamise (säilitamise) viisid.

### **Teoseid terviklikuks lugemiseks III kooliastmes**

Ivan Bunin "Lapti", A. Platonov "Juška". Aleksandr Griin „Helepunased purjed“. Aleksandr Puškin "Ihne rüütel", "Kapitanskaja dotška", «Jaama majahoidja». Anton Tšehhov „Hameleon“. John Tolkien „Kääbik ehk Sinna ja tagasi, E. Enno "Iha koju", „Õhtune laul matkaja“. Dmitri Fonvizin "Nedorosl" (katkend). Žan- Batist Moljer «Мещанин во дворянстве» (katkend). Valter Skott „Aivengo“ Eduard Bornhöhe "Tasuja", Nikolai Gogol „Šinel“, «Revizor». Fjodor Dostojevski "Valged ööd". Anton Tšehhov "Ametniku surm". Ivan Turgenev „Mumuu“, Vassili Aksjonov „Võit“, Leonid Andrejev „Noorsugu“, Mihhail Bulgakov „Koera süda“, Kir Bulõtšov „Tulukesed“, Ivan Bunin „Antonovka õunad“, Aleksandr Vampilov „Kohtumine“, Enn Vetemaa „Eesti näkiliste välimääraja“, Toomas Vint „Varastatud luik“, Maksim Gorki „Vanaeit Izergil“, „Inimeste seas“, Arthur Conan Doyle „Tantsivad mehikesed“, „Punapeade Liit“, Mihhail Zoštšenko „Kuusk“, August Kitzberg „Libahunt“, Aleksandr Kuprin „Junkur“, Nikolai Leskov „Inimene vahipostil“, Jack London „Valgekihv“, Oskar Luts „Kevade“, Vladimir Nabokov „Juhus“, Viktor Nekrassov „Reamees Ljutikov“, Richard Aldington „Kangelassurm“ ; Aleksandr Solženitsõn „Küll on kahju“, „Parem käsi“, Lev Tolstoi „Poisiga“, Friedebert Tuglas „Väike Illimar“, Mati Unt „Hüvasti, kollane kass“, Varlam Šalamov „Major Pugatšovi viimne lahing“, Jevgeni Švarts „Draakon“, Mihhail Šolohhov „Inimese saatus“, Vassili Šukšin „Naljatilik“.

Kooliastme vältel loeb õpilane läbi vähemalt 12 teost eelnevast loendist. Lähemalt tutvustatakse järgmisi autoreid: Aleksandr Blok, Fjodor Tjutšev, Afanassi Fet, Marie Under, Leonid Andrejev, Fjodor Dostojevski, Aleksandr Kuprin, August Kitzberg, Jack London, Alexandre Dumas, Mihhail Šolohhov, Viktor Nekrassov, Nikolai Leskov, Vassili Šukšin, Mati Unt või teised.

**Läbivad teemad:**

- *„Tervis ja ohutus“*
- *„Keskond ja jätkusuutlik areng“*
- *„Kultuuriline identiteet“*
- *„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“*
- *„Teabekeskond “*